Foro económico de Galicia

Informe de Conxuntura socioeconómica

I / 2019

Fernando González Laxe (coord.)
José Francisco Armesto Pina
Patricio Sánchez Fernández
Santiago Lago Peñas

www.foroeconomicodegalicia.es

ASPECTOS SALIENTABLES

1. A economía galega modera en 2018 o seu ritmo de crecemento e presenta un incremento anual do PIB en termos reais do 2,8%, catro décimas menos que no ano anterior e só unha por baixo da previsión do Foro Económico de Galicia no seu Informe de previsión de crecemento para 2018. Tras esta evolución, Galicia encadea once trimestres consecutivos con taxas de crecemento iguais ou superiores á media estatal, que se sitúa no conxunto do ano no 2,5%. Este incremento no só é superior á media española, senón tamén supera ao rexistrado na zona euro (1,8%) e na Unión Europea (1,9%), polo que se avanza no proceso de converxencia retomado coa recuperación económica. No ano 2017, último dato dispoñible, o PIB per cápita galego equivale ao 82,3% da media comunitaria, máis de tres puntos por riba do estimado en 2014.

2. A economía de Galicia racha co seu crecemento equilibrado iniciado coa recuperación, ao explicarse o crecemento agregado do PIB tan só pola achega da demanda interna. A súa significativa contribución, que se sitúa en 2,9 puntos, o valor máis elevado dende o ano 2007, explícase tanto polo forte impulso do investimento (7% respecto ao ano anterior) como pola mellora do consumo dos fogares, que presenta unha medra interanual do 2,3%. Pola contra, o gasto das administración públicas modera o seu crecemento, rexistrando unha medra do 1,8%. No conxunto do Estado a achega da demanda interna é similar á galega, presentando un maior incremento no caso do gasto en consumo final, tanto público como privado (2,3% e 2,4%, respectivamente), en tanto que o investimento experimenta unha medra sensiblemente inferior (5,4% no Estado).

3. Por primeira vez dende o ano 2006, a demanda externa en Galicia detrae décimas ao crecemento do PIB, sendo este feito inferior ao estimado na economía española (unha décima e tres décimas, respectivamente). O cadro macroeconómico amosa unha ralentización no ritmo de crecemento das exportacións (3,4%), salientando que no último trimestre do ano contráense tanto as exportacións como as importacións en relación ao ano anterior (-1,8% e -1,4%, respectivamente). En relación ás relacións comerciais con terceiros países, tras un forte incremento das compras exteriores, redúcese o saldo positivo da balanza de pagos, que se sitúa en 3.835 millóns de euros. Ademais de insistir na acusada concentración xeográfica e sectorial, onde o mercado comunitario concentra o 78,2% das exportacións galegas, o valor máis elevado dende o ano 2004, e a automoción e o téxtil-confección supoñen o 42,9%, case un punto menos que no ao anterior.

4. Dende o punto de vista da oferta, por segundo ano consecutivo salienta o crecemento positivo do valor engadido bruto xerado polas distintas ramas de actividade. Con todo, entre os grandes sectores tan só a industria, influenciado polo comportamento do conxunto das actividades extractivas e enerxéticas presentan un incremento superior ao ano anterior, situándose a construción como o sector de maior crecemento, cun 6,1%. Pola súa importancia cómpre destacar a evolución da industria manufactureira, que en 2018 medra un 2,8% respecto ao ano precedente, 2,1 puntos menos que en 2017.

5. A competitividade da economía galega mantén a súa posición intermedia baixa en relación ao resto das Comunidades Autónomas, permanecendo no décimo posto dende o ano 2012. valor do Índice de Competitividad Regional (ICREG) elaborado polo Consejo General de Economistas representa en Galicia o 91,9% do valor medio das CC.AA., punto e medio inferior ao rexistrado no ano anterior, porcentaxe significativamente inferior á estimada para 2008 (97,5%). Tan só o entorno institucional mantén un nivel competitivo alto situándose no extremo oposto as infraestruturas básicas, a eficiencia empresarial e o correspondente á innovación.

6. En termos dinámicos, Galicia caracterízase por su dinamismo relativo moderado, presentando os distintos eixos un comportamento desigual. Dunha banda, salienta o forte dinamismo do entorno económico, en tanto que o dinamismo no caso das infraestruturas básicas e a innovación cualifícase como moi negativo.

7. Dada a ralentización no ritmo de crecemento do PIB, cómpre resaltar o positivo comportamento do mercado de traballo galego atendendo á evolución das grandes cifras, que presenta un significativo incremento da ocupación e unha redución do desemprego. Entre os principais aspectos positivos, destaca que tanto a EPA como os datos rexistrados nas oficinas de emprego presentan as taxas de variación interanuais máis positivas dende o comezo da crise económica, salientando especialmente o significativo descenso do paro de longa duración e que os asalariados con contrato indefinido medren máis que os temporais. Con todo, mantense a perda de poboación en Galicia, sendo especial intensa no caso da poboación activa con idades comprendidas entre 25 e 34 anos, con descensos continuados dende o ano 2008, así como o menor dinamismo da ocupación en comparación coa media española. Asemade, 2018 caracterízase por unha excesiva concentración da creación do emprego no sector servizos.

8. Os ingresos procedentes do traballo en Galicia diminuíron nun 12% entre 2007 e 2017, mentres que os procedentes de pensións aumentaron máis dun 30%. Os traballadores galegos están maioritariamente satisfeitos co seu traballo, aínda que son os empregados por conta allea os que mostran maiores niveis de satisfacción en practicamente todos os aspectos laborais. Aínda que case dous terzos non se atopan conformes cos salarios ou ingresos percibidos. Continuar coa tradición familiar e a falta de oportunidades atractivas de emprego son as principais razóns que inflúen na decisión de traballar por conta propia. A maior parte do emprendemento en Galicia atópase no sector servizos, pero tamén está moi vinculado ao sector primario, o cal, aínda que representa o 27,1% dos traballadores por conta propia, supón o 70,7% dos traballadores dedicados ao sector primario nesta Comunidade Autónoma. Dado que esta situación é reflexo da estrutura poboacional de Galicia, requírense políticas específicas de corte demográfico e sectorial, así como de apoio ao emprendemento para dinamizar, diversificar e internacionalizar a actividade económica, de fronte ao fomento dun desenvolvemento económico sustentable.

CONTIDOS

I- ANÁLISE CONXUNTURA:
. Contas económicas.
. Mercado de Traballo.

II- COMENTARIO
.Emprendimiento y bienestar laboral percibido en Galicia: un análisis exploratorio
Autora: Isabel Novo Corti

O Informe de Conxuntura Socioeconómica ten como obxectivo subministrar aos axentes sociais, económicos e políticos a información básica e estratéxica que permita definir a situación actual da economía de Galicia. Asemade, pretende facilitar a avaliación continua das magnitudes máis salientables do noso País, e analizar os avances e melloras, mais tamén os atrancos ou retrocesos na súa dinámica macroeconómica.

ISSN: 2530-318X
Editado en Ourense polo Foro Económico de Galicia
Marzo de 2019

I- ANÁLISE DE CONTAS

1- CONTAS ECONÓMICAS 2018

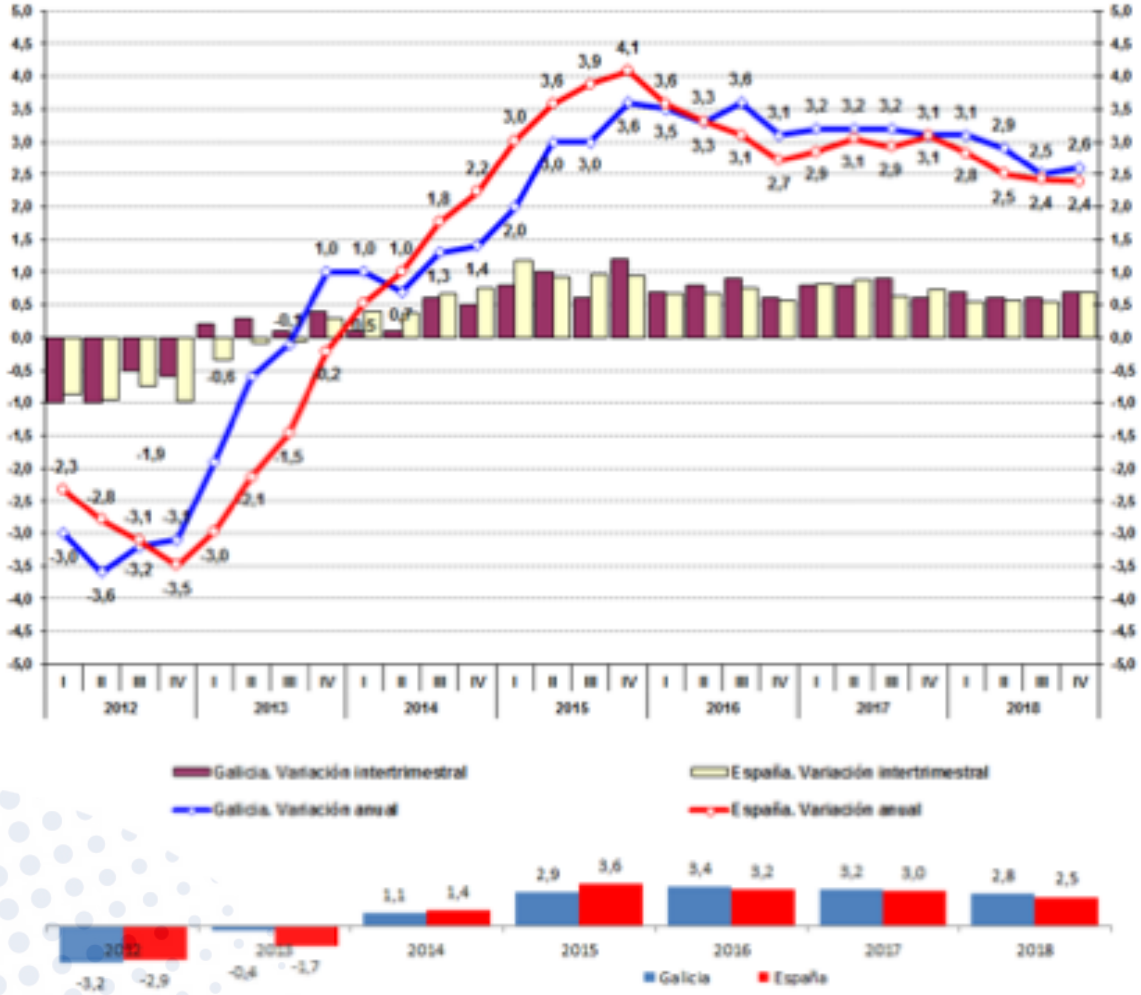
O PIB galego presenta en 2018 unha moderación no seu ritmo de crecemento, rexistrando no conxunto do ano unha medra do 2,8%, catro décimas menos que no ano anterior. Con todo, por terceiro ano consecutivo Galicia presenta un maior dinamismo que a economía española, que no último ano medra un 2,5%. Este diferencial é moito máis acusado en relación á economía comunitaria e á zona euro, que experimentan unha medra do 1,9% e 1,8%, respectivamente.

A demanda interna explica o crecemento da economía galega, xa que a demanda externa detrae décimas ao crecemento agregado do PIB, feito que non acontecía dende 2006. O aspecto máis positivo segue a ser o forte impulso do investimento, así como a aceleración do consumo final dos fogares. O cadro macroeconómico amosa tamén unha ralentización da taxa de crecemento das exportacións, se ben no cuarto trimestre do ano contráese o crecemento interanual tanto as exportacións como das importacións. Polo lado da oferta, todos os sectores contribúen de xeito positivo, situándose a construción como a actividade de maior crecemento.

A competitividade da economía galega mantén a súa posición intermedia baixa en relación ao resto das CC.AA Tan só o entorno institucional e o mercado de traballo presentan en 2017 un nivel competitivo alto ou medio-alto. No concernente ao dinamismo relativo, Galicia presenta un crecemento moderado, considerándose como forte no caso do entorno económico, e moi negativo no caso das infraestruturas básicas e a innovación.

Tras crecer un 2,6% no cuarto trimestre do ano, o PIB galego pechou o ano cun crecemento medio interanual do 2,8%, catro décimas menos que o estimado no ano precedente. A pesar desta ralentización no ritmo de crecemento, Galicia logra superar por terceiro ano consecutivo o avance da economía española, que presenta unha medra do 2,5%. Atendendo á súa evolución trimestral, a C.A. encadea once trimestres consecutivos con crecementos iguais ou superiores aos rexistrados pola economía española. Se a análise se fai en termos intertrimestrais, a economía galega presenta unha medra do 0,7% no cuarto trimestre do ano, unha décima máis que o rexistrado nos dous trimestres anteriores.

Evolución do PIB real en Galicia e España 2012-2018

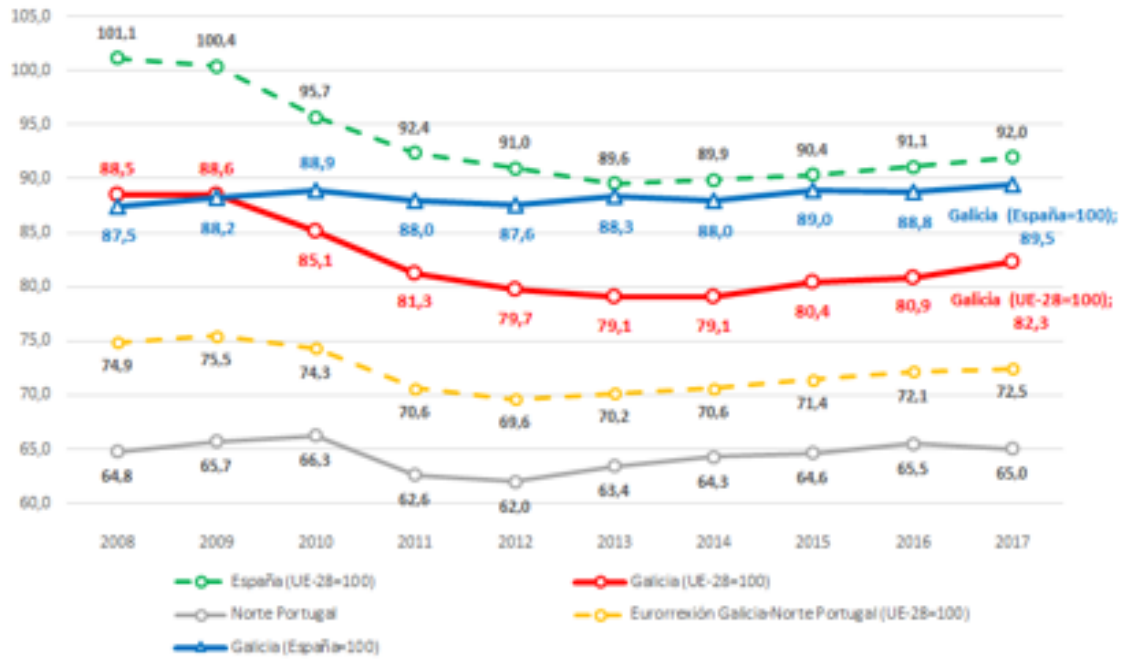

Fonte: IGE e INE

Co inicio da recuperación económica, Galicia retoma a senda de converxencia coa UE-28 perdida no período de crise. Influenciado fundamentalmente polo maior dinamismo da economía galega (medra 2,4% en 2017 e 1,9% en 2018),

e en menor media polo descenso poboacional, o PIB per cápita de Galicia en 2017 ascende ata o 82,3% da media comunitaria, máis de tres puntos por riba puntos por riba do rexistrado en 2014 (88,5% en 2008).

Proceso de converxencia do PIB per cápita de Galicia con respecto á media comunitaria e española 2008-2017

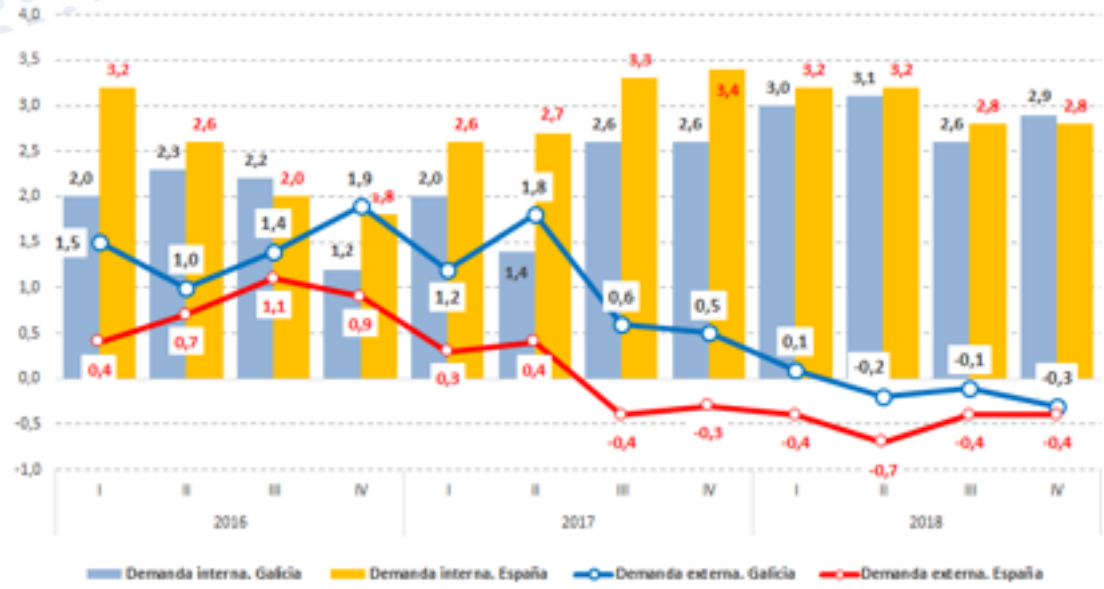
Fonte: Elaboración propia a partir de Eurostat

En relación coas CC.AA. españolas que presentan un PIB per cápita superior á media comunitaria, cómpre resaltar que Galicia tan só presenta un crecemento económico superior ao de Cataluña (2,7%), sendo similar ao estimado para o País Vasco (2,8%). Os datos facilitados polos seus institutos estatísticos reflicten que Navarra presenta unha medra interanual do 3,2% e Aragón un 3% .

DEMANDA AGREGADA

O crecemento da actividade económica en Galicia ven explicado pola achega da demanda interna, xa que o saldo exterior neto detrae unha décima ao crecemento agregado do PIB. No ano 2018 a demanda interna achega 2,9 puntos, sete décimas máis que no ano anterior, sendo esta contribución a máis elevada dende 2007. A contribución demanda interna no conxunto do Estado é similar á estimada en Galicia en tanto que a demanda externa detrae catro décimas.

Achega da demanda interna e externa en Galicia e España 2016-2018

Fonte: IGE e INE

Dende o punto de vista da demanda interna, o aspecto positivo máis salientable segue a ser o forte impulso do investimento, medido en termos de formación bruta de capital. Ao longo do ano 2018 o investimento medrou en Galicia un 7%, cando no ano anterior o crecemento interanual fora do 5,5%. Asemade, o consumo privado presenta unha importante aceleración no seu ritmo de crecemento, ao rexistrar unha taxa de variación interanual do 2,3%, un punto porcentual por riba do experimentado no ano anterior. Pola contra, o consumo das administracións públi-

Cadro macroeconómico de Galicia 2016-2018. Taxas de variación interanual.

%

	2016/I	2016/II	2016/III	2016/IV	2017/I	2017/II	2017/III	2017/IV	2018/I	2018/II	2018/III	2018/IV
Produto Interior Bruto	3,5	3,3	3,6	3,1	3,2	3,2	3,2	3,1	3,1	2,9	2,5	2,6
Demanda												
Gasto en consumo final	1,9	2,4	2,2	0,7	1,6	0,8	1,9	2,0	2,5	2,2	1,9	2,2
Fogares e institución privadas sen fin de lucro	2,2	2,0	1,9	1,5	0,6	1,3	1,5	1,8	2,6	2,1	2,1	2,4
AA. Públicas	1,0	3,7	2,9	-1,5	4,3	-0,3	3,2	2,5	2,3	2,6	1,2	1,8
Formación Bruta de Capital	2,4	2,0	2,6	3,5	4,3	4,6	7,0	6,1	6,8	8,6	6,7	6,8
Achega demanda interna ao PIB	2,0	2,3	2,2	1,2	2,0	1,4	2,7	2,6	3,1	3,2	2,6	2,9
Exportacións	3,0	3,9	5,8	7,3	6,7	6,7	0,9	5,9	7,7	4,6	4,5	-1,8
Importacións	-0,1	2,2	3,3	3,6	4,5	3,4	-0,1	5,1	8,4	5,7	5,1	-1,4
Achega demanda externa ao PIB	1,5	1,0	1,4	1,9	1,2	1,8	0,5	0,5	0,0	-0,3	-0,1	-0,3
Oferta												
Sector primario	-1,6	-2,0	-2,0	-1,7	1,7	1,5	1,9	2,5	0,9	1,6	0,7	0,0
Industria	6,5	3,8	5,5	5,0	0,6	4,8	3,5	3,7	6,8	3,4	2,2	2,4
Industria manufactureira	6,6	2,8	5,5	3,9	3,4	6,3	5,0	4,6	4,6	3,3	1,5	1,1
Construción	3,0	3,6	5,2	4,9	7,2	6,4	6,1	7,0	5,9	6,9	6,5	5,8
Servizos	3,3	3,4	3,4	3,1	3,7	2,9	3,1	2,7	2,1	2,6	2,5	2,5
Comercio, transporte e hostalería	5,7	5,6	5,7	5,0	6,3	5,0	5,0	4,3	3,3	4,1	3,1	2,7
Información e comunicacións	10,7	13,6	14,9	11,0	12,9	7,3	5,9	5,3	1,2	5,9	2,8	6,7
Actividades financeiras e de seguros	-0,5	-0,1	0,9	2,4	1,5	0,9	1,5	-0,1	1,2	1,4	2,3	2,4
Actividades inmobiliarias	0,0	0,6	0,4	0,4	0,9	0,0	0,4	0,5	0,2	0,9	6,9	6,5
Actividades profesionais	4,7	4,5	3,9	3,4	4,2	3,4	4,0	4,1	3,9	4,7	4,9	4,6
Administración pública, sanidade e educación	1,2	2,2	2,2	1,4	2,1	1,5	2,0	2,4	1,3	1,3	2,1	1,8
Actividades artísticas, recreativas e outros servizos	3,3	1,4	0,3	-0,2	0,0	0,2	0,3	0,2	0,4	0,5	0,3	0,3

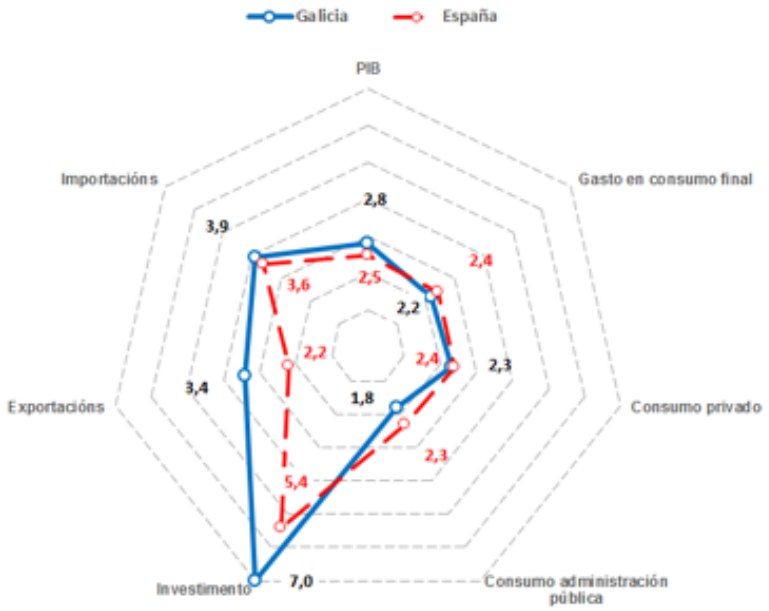
Fonte: IGE

cas modera o seu crecemento, rexistrando unha medra do 1,8%, seis décimas menos que no ano anterior. Atendendo á súa evolución ao longo do ano, cómpre resaltar que os tres indicadores presentan no cuarto trimestre do ano un comportamento máis positivo que no trimestre anterior.

A devandita contribución da demanda interna no conxunto do Estado caracterízase por un mellor comportamento do gasto en consumo final. Tanto o gasto en consumo final total como o gasto privado medran en España un 2,4% (2,2% e 2,3% en Galicia, respectivamente), e o gasto das administracións públicas o fai nun 2,3%, medio punto máis que na economía galega. Pola contra, o investimento presenta un incremento sensiblemente superior en Galicia, ao medrar un 7% fronte ao 5,4% en España.

Dende o comezo da recuperación económica mellora o gasto en consumo final, tanto público como privado, así como o investimento. Con todo, esta mellora non se produce coa mesma intensidade, de xeito que no ano 2018 tan só o gasto en consumo final das administracións públicas presenta un nivel superior ao rexistrado ao comezo da crise en 2008 (7,8%). No período 2008-2013, o investimento foi a partida que experimentou unha maior contracción, cunha caída de case o 49%, mentres que o consumo das familias redúcese un 11,3% respecto ao nivel de 2008. A pesar

PIB real en Galicia e España 2018. Indicadores de demanda. Taxas de variación interanual

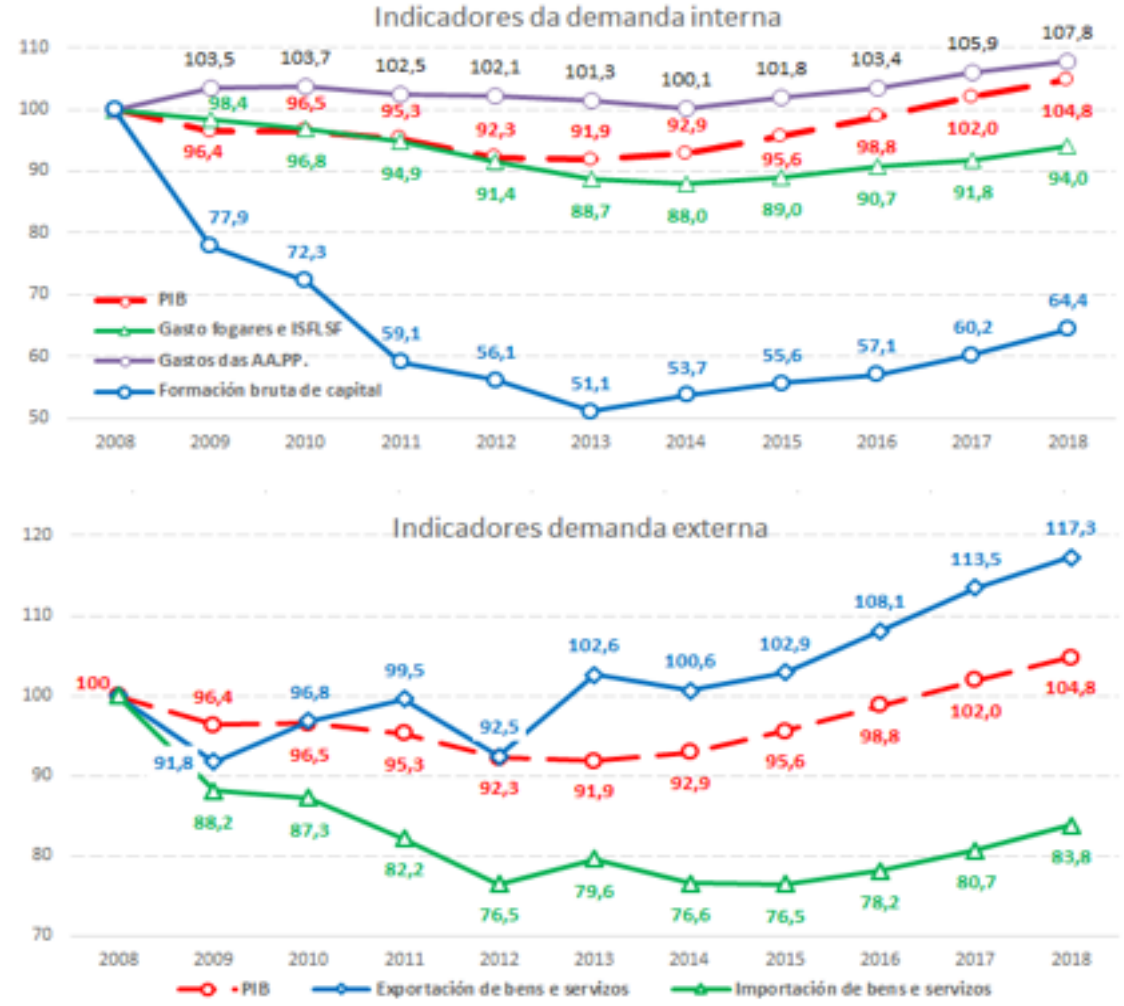

Fonte: IGE

do forte dinamismo do investimento dende o comezo da recuperación, este aínda se sitúa en 2018 un 35,6% por baixo do nivel anterior á crise (6% menos no caso do consumo privado).

No concernente ao sector exterior, o cadro macroeconómico de Galicia presenta no cuarto trimestre do ano unha contracción tanto das exportacións como das importacións (-1,8% e -1,4%, respectivamente), feito que non acontecía dende o primeiro trimestre de 2015. No conxunto do ano, as vendas das empresas galegas ao exterior medraron un 3,4% en relación ao ano anterior, 1,6 puntos menos que en 2017, en tanto que as compras fóra de Galicia o fixeron nun 3,9% (3,2% no ano anterior). A diferenza do acontecido no ano anterior, tanto as exportacións como as importacións medran en Galicia por riba do rexistrado no conxunto do Estado (2,2% e 3,6%, respectivamente). Deste xeito, a achega da demanda externa en Galicia adquire valores negativos, detraendo unha décima ao crecemento agregado do PIB, dúas décimas menos do que acontece no conxunto do Estado. Os datos trimestrais amosan que a demanda externa detrae décimas ao crecemento do PIB dende o segundo trimestre do ano. Atendendo á súa evolución ao longo dos últimos anos, as exportacións galegas acadan un valor superior ao nivel existente ao comezo da crise (17,3% superior), a diferenza do que acontece no caso das importacións, cuxo nivel é un 16,2% inferior.

Evolución dos compoñentes da demanda en Galicia 2008-2018. Base 2008 = 100

Fonte: IGE

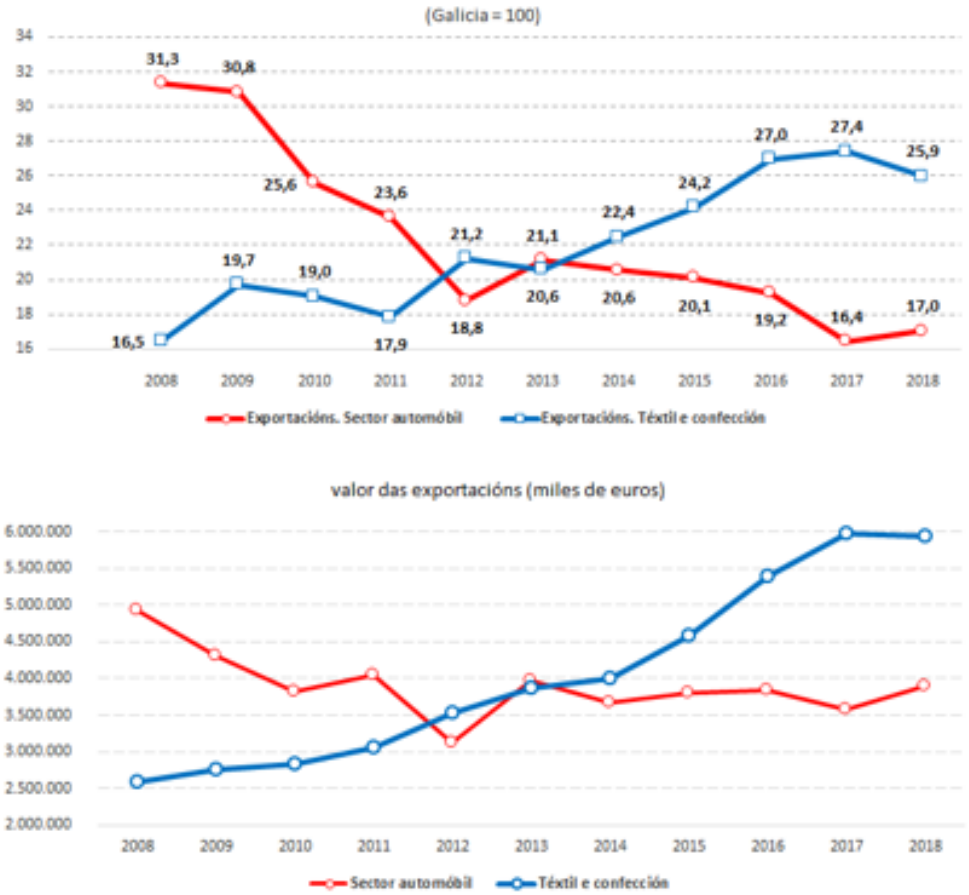
Se se consideran tan só as relacións comerciais con terceiros países, o valor total das exportacións galegas, tras unha medra do 4,9% (9,1% no ano anterior), sitúase en 22.857,4 millóns de euros, o que representa o 8% do total estatal (8,3% ao comezo da crise económica). Tras unha medra das importacións do 10,6%, o saldo positivo da balanza comercial galega descende ata os 3.835,5 millóns de euros.

O sector do automóbil e as actividades de téxtil e confección seguen a ser os sectores exportadores máis importantes en termos de valor. Dunha banda, tras unha redución do 0,7% respecto ao ano anterior, o téxtil vendeu ao exterior produtos por valor de superior a 5.930 millóns de euros, o que representa o 25,9%

das exportacións galegas. Doutra banda, as vendas do sector do automóbil incrementáronse ata os 3.892 millóns de euros, un 8,7% máis que no ano anterior, concentrando o 17% do total galego. Ambas actividades acollen o 42,9% das exportacións galegas fronte ao 50,5% existente no ano 2009. Como se reflicte no gráfico seguinte, ambos sectores presentan una evolución dispar, xa que mentres o peso relativo do sector téxtil presenta unha medra de 9,4 puntos porcentuais dende o ano 2008, o automóbil descende en máis de 14 puntos.

No concernente ao saldo da balanza comercial dos distintos sectores, o téxtil e confección mantense como o sector co saldo positivo máis elevado, con 4.134,6

Exportacións galegas do sector do automóbil e do téxtil-confección 2008-2018.

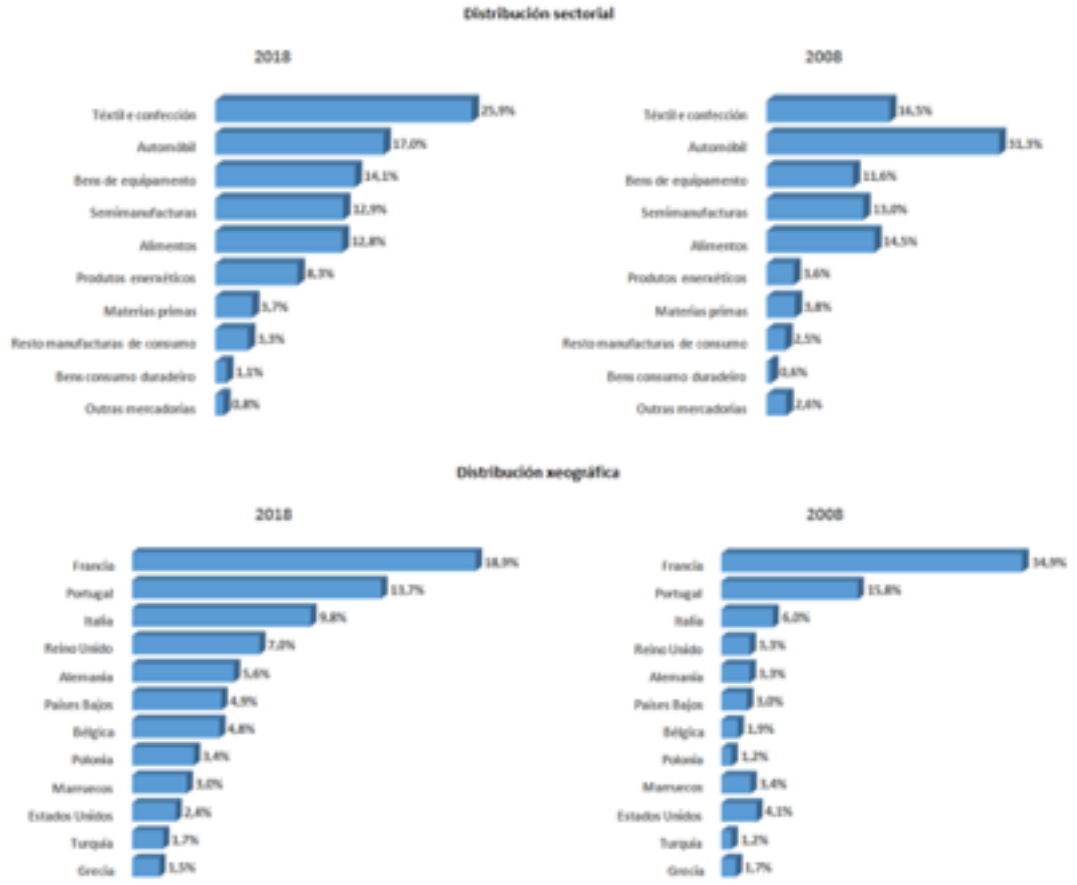

(1) A taxa de crecemento anual acumulativa das exportacións entre 2008 e 2018 sitúase para o conxunto de Galicia no 3,8%, fronte ao 8,6% rexistrada polo téxtil-confección. Por contra, as vendas descenden un 2,3% no caso do automóbil.
Fonte: ICEX

millóns de euros, a diferenza do acontecido polo sector do automóbil, que presenta, ao igual que no tres anos anteriores, un saldo negativo. En 2018 o saldo comercial deficitario do sector do automóbil sitúase en case 1.250 millóns de euros.

Ademais desta elevada concentración sectorial, cómpre resaltar o incremento da concentración das exportacións no conxunto países da UE-28. Tras unha medra do 8,9% respecto ao ano anterior, en 2018 o mercado comunitario concentraba o 78,2% do valor total das vendas galegas ao exterior, case tres puntos máis que o rexistrado no ano anterior, a porcentaxe máis elevada dende o ano 2004, cando representaba o 81,3% do total. As exportacións aos resto dos continentes des-

Exportacións galegas 2008 e 2018. Distribución sectorial e xeográfica

Fonte: ICEX

cende no último ano, salientando as caídas do 10,1% no caso de África (-7,9% no caso dos países do norte do continente); do -4,5% no caso do continente americano, se ben as vendas aos países do sur medran un 8,5%; ou do -3% nas vendas dirixidas a Asia (as exportacións ao sueste asiático redúcense case un 38% no último ano).

Francia e Portugal seguen sendo os principais clientes das empresas galegas ao acoller o 18,9% das vendas ao exterior e o 13,7%, respectivamente. No ano 2008, Francia concentraba máis dun terzo das exportacións galegas, fronte ao 15,8% no caso de Portugal. Como se aprecia no cadro anterior, os oito países máis importantes onde se dirixen as vendas das empresas galegas son países comunitarios, concentrando o 68,1% do valor total das exportacións (69,5% en 2008).

No concernente á cota de mercado no total estatal das vendas galegas a terceiros países e a súa evolución dende o comezo da recuperación económica, cómpre mencionar que tanto no ano 2018 como en 2013 Galicia representaba o 8% das exportacións españolas. As vendas aos países comunitarios supuñan no último ano o 9,6% do importe total das vendas españolas a ese mercado, 1,1 puntos por riba do rexistrado no ano 2013, porcentaxe similar ao que representan as exportacións ao continente suramericano, que supoñen o 9,5% (9,7% no último ano da crise). Por contra, o norte de África ou o sueste asiático acollen no último ano o 6,1% e 3,5%, respectivamente (10,3% e 4,6% no ano 2013).

Se temos en conta os principais países emerxentes, a cota de mercado máis elevada corresponde a Marrocos e Turquía, cun 8,4% e 8%, respectivamente, por diante de Brasil, cun 7,2%. A continuación aparecen países como México, Rusia e Corea do Sur, que representan en torno ao 5,5%, e Indonesia, un 5,1%. Taiwan supón o 3,8%, Singapur e China estarían lixeiramente por riba do 3% e India no 2,6%.

AGREGADOS DA OFERTA

Por segundo ano consecutivo todas as ramas da actividade presentan taxas de crecemento interanual positivas. Non obstante, dos catro grandes sectores tan só a industria, influenciado pola evolución do conxunto de actividades extractivas e enerxéticas, rexistra un crecemento superior ao do ano anterior. O sector da construción foi o que presentou o maior crecemento interanual, cun 6,1%, seis décimas menos que no ano anterior.

O veb xerado polo sector servizos rexistra un crecemento do 2,5% seis décimas menos que en 2017. Pola súa importancia relativa cómpre destacar a evolución das actividades de comercio, transporte e hostalería, que presentan unha taxa de variación interanual do 3,4%, así como das actividades profesionais, cunha medra do 4,4%, medio punto porcentual máis que en 2017.

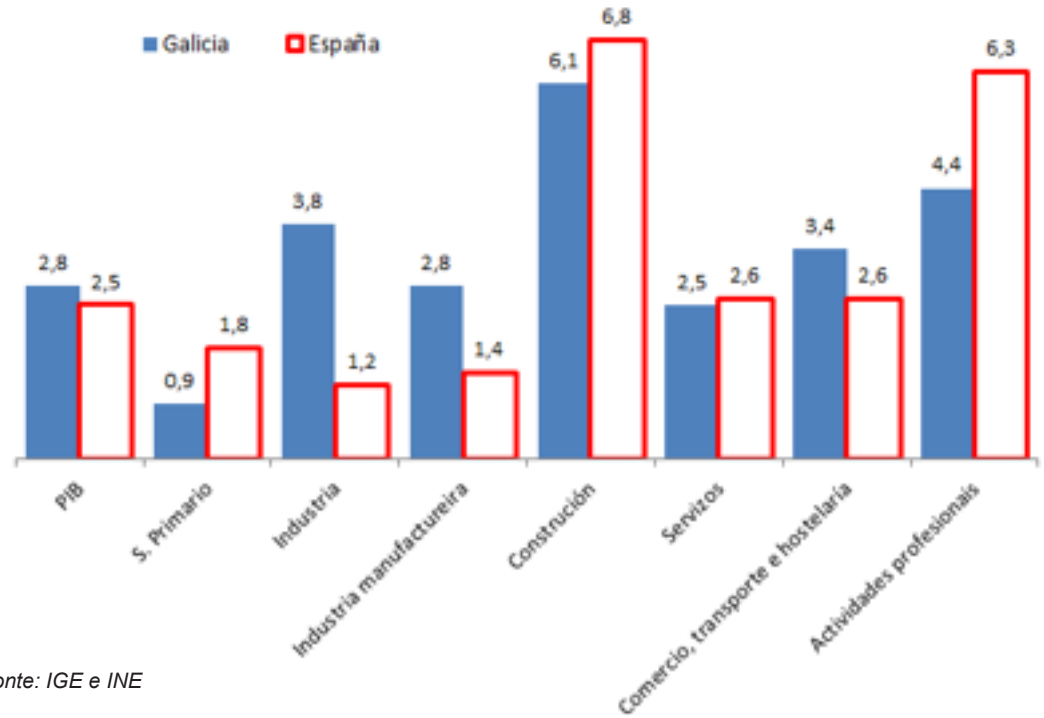
A industria manufactureira experimenta en 2018 unha forte ralentización no seu

ritmo de crecemento ao medrar o seu veb un 2,8% respecto ao ano anterior, 2,1 puntos menos que en 2017. Esta minoración da taxa de variación interanual prodúcese de xeito continuado ao longo de todo o ano, rexistrándose unha medra do 1,1% no cuarto trimestre fronte ao 5,1% no primeiro trimestre.

Comparado coas taxas de crecemento no conxunto da economía española, o conxunto das ramas industriais, a industria manufactureira e as actividades de comercio, transporte e hostalaría presentan en Galicia un mellor comportamento. O maior diferencial positivo con respecto á media estatal rexístrase nas actividades industriais consideradas no seu conxunto e na industria manufactureira, que medran en España un 1,2% e 1,4%, respectivamente. No extremo oposto sitúanse as actividades profesionais, que medran un 6,3% en España fronte ao 4,4% na Comunidade Autónoma.

Tras esta evolución, o 25,4% do veb

Produto Interior Bruto en Galicia e España 2018: distribución segundo principais compoñentes da oferta. Taxas de variación interanual

Fonte: IGE e INE

xerado en Galicia corresponden ás actividades de comercio, transporte e hostalería, fronte ao 18,6% das administracións públicas, sanidade e educación, e o 14% da industria manufactureira. As actividades profesionais, vinculadas en gran medida ao desenvolvemento da actividade manufactureira, xeran o 5,9% do veb galego. Dende o comezo da recuperación económica aumenta lixeiramente o peso relativo do sector servizos influenciado especialmente polo comportamento do comercio, transporte e hostalería (1,9 puntos máis que en 2013). No mesmo período de tempo o peso da industria manufactureira medra oito décimas e as actividades profesionais e a construción o fan en medio punto porcentual.

En comparación coa estrutura produtiva existente antes da crise económica, rexístrase unha medra importante das actividades de comercio, transporte e hostalería (22,5% en 2008), producíndose unha forte caída do peso relativo no caso da construción (12,1% en 2008) así como unha redución da industria manufactureira, que supuña case o 16% do veb galego.

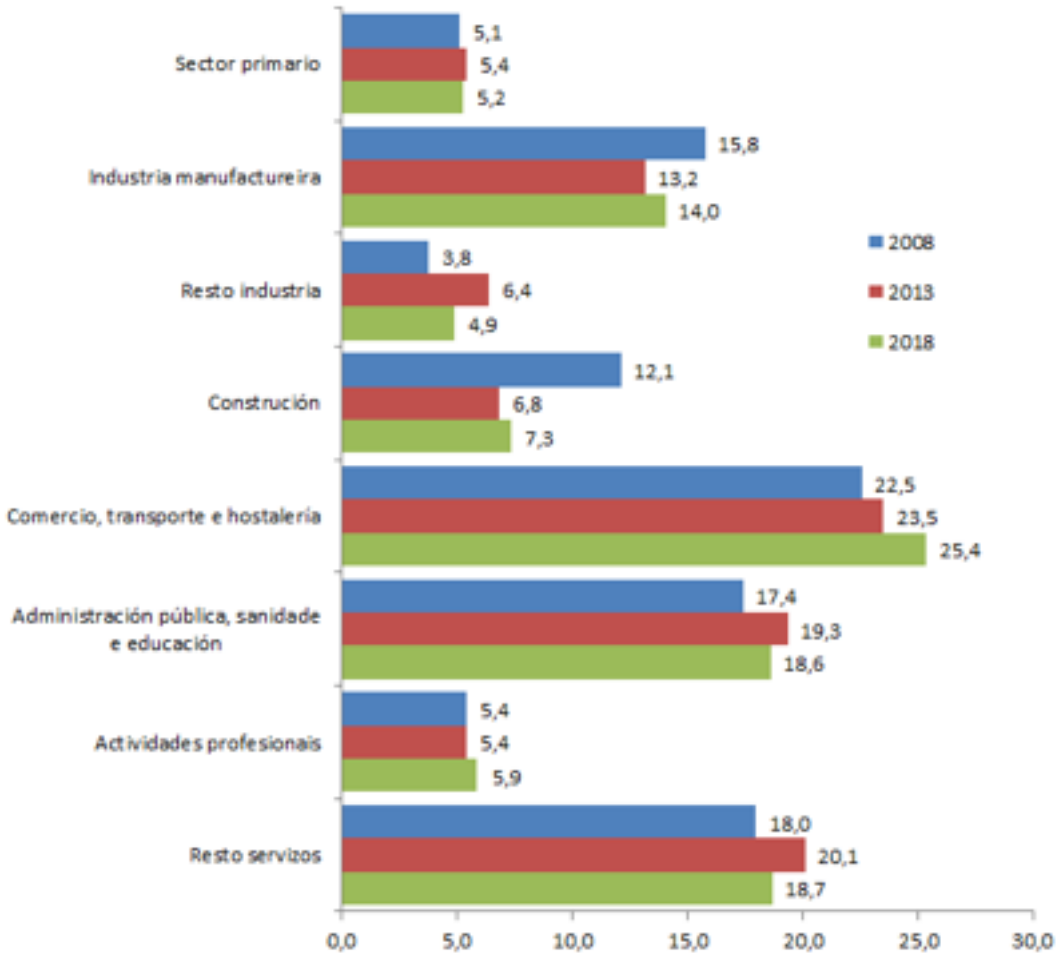
Produtividade aparente do traballo

A produtividade aparente do factor traballo (PFT) continúa sendo un dos problemas máis importantes da economía galega. A partir dos datos recollidos nas contas trimestrais, se pode realizar unha aproximación á produtividade a través de dous indicadores complementarios: o cociente entre o PIB e o número de postos de traballo equivalente a tempo completo, e a relación entre o PIB e o número de horas traballadas.

O primeiro elemento que se pode destacar é que ambos os dous indicadores presentan unha evolución positiva no período de tempo considerado, se ben están por baixo da media española. Se se considera o número de postos de traballo equivalentes a tempo completo, a PFT en Galicia supón en 2018 o 96,3% da produtividade no conxunto do Estado, porcentaxe moi superior ao rexistrado ao comezo e final da crise económica (87,8% do ano 2008 e o 89,8% de 2013). No caso da produtividade aparente por hora traballada, a tendencia é similar aínda que nos catro anos considerados as porcentaxes son inferiores, situándose no 91,9% en 2018 fronte ao 82,1% de 2008 (83,5% en 2013).

Tendo en conta a definición da produtividade aparente do factor traballo, esta mellora relativa da produtividade superior á media estatal explícase non tanto polo maior incremento do PIB nominal, senón máis ben polo menor dinamismo do mercado de traballo, que se reflicte na menor evolución nos devanditos indicadores mencionados. No último ano, o PIB en termos monetarios (prezos correntes) medrou un 3,7% en Galicia, dúas décimas máis que no conxunto do Estado, en tanto que o número de postos de traballo medrou un 1,9% e as horas traballadas un 0,5% (2,6% e 2,8% en España, res-

Estrutura produtiva de Galicia en 2008, 2013 e 2018 (VEB Galicia = 100)

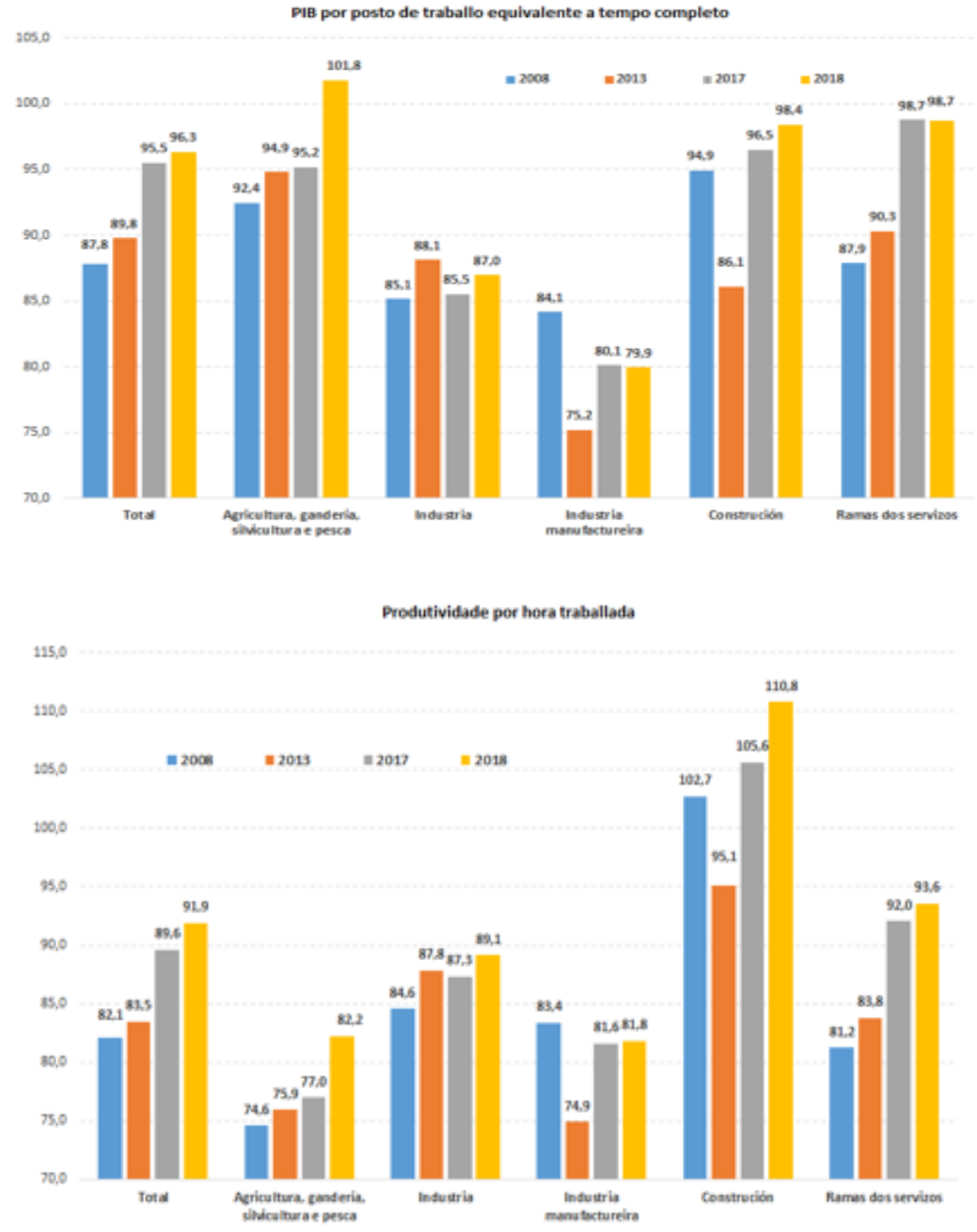

Fonte: IGE

pectivamente). Deste xeito a produtividade mellorou en Galicia un 1,8% no primeiro caso, e un 3,2% se se mide en relación ás horas traballadas (0,9% e 0,7% no Estado, respectivamente).

Asemade, tendo en conta a importancia da industria manufactureira na definición dun modelo de crecemento estable a medio e longo prazo, cómpre insistir na súa baixa produtividade en comparación co acontecido no conxunto da economía española. No que á PFT medida en termos

Produtividade aparente de factor traballo en Galicia 2008, 2013, 2017 e 2018 (España = 100)

Fonte: Elaboración propia a partir de IGE e INE

de postos de traballo equivalentes a tempo completo se refire, esta mantense no último ano en torno ao 80% da media española, porcentaxe aínda inferior á rexistrada antes da crise económica (84,1% en 2008). En termos do número de horas traballadas, a PFT mantense en 2018 lixeiramente por baixo do 82%, cando en 2008 esta porcentaxe ascendía a 83,4%.

Atendendo á distribución sectorial, cómpre resaltar que todos os sectores produtivos presentan en Galicia, ao igual que no ano anterior, unha medra da produtividade do factor traballo. En relación á media no conxunto do Estado (España = 100), a PFT aumenta en todos os sectores agás na industria manufactureira, que mantén un nivel similar ao do ano anterior. Ao mesmo tempo, cómpre resaltar que tan só o sector primario presenta unha produtividade aparente superior á española en termos da postos de traballo equivalente, en tanto que esta situación rexístrase no caso da construción se a PFT se mide en termos do número de horas traballadas.

Competitividade rexional 2017. Análise comparada

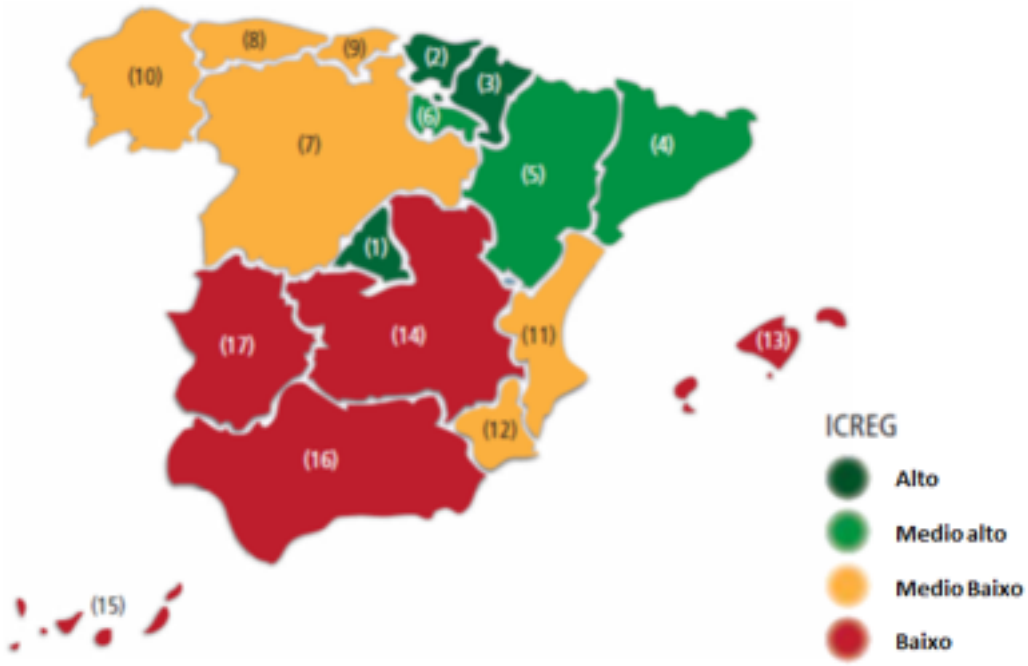
O concepto de competitividade ten evolucionado ao longo dos anos dende a consideración tan só do desenvolvemento da actividade exportadora ata á inclusión dun conxunto heteroxéneo de indicadores socioeconómicos para coñecer o nivel de competitividade, crecemento económico e benestar social. A nivel mundial, España ocupa o posto 34 segundo o informe sobre a Competitividade Global 2017-2018 do Foro Económico Mundial, dous postos menos que no ano anterior. Para a economía española, o Consejo General de Economistas elabora un índice anual de competitividade rexional (ICREG) a partir de 53 variables que se agrupan en sete eixos competitivos, e que permiten medir a situación e dinámica competitiva das 17 Comunidades Autónomas[2].

Segundo o devandito informe, Galicia atópase nunha posición intermedia-baixa en relación ao resto das CC.AA. atendendo ao valor do ICREG, manténdose no décimo posto dende o ano 2012. No ano 2017, último ano analizado, o índice acada en Galicia un valor de 7,081, o que representa o 91,9% do valor medio das CC.AA., punto e medio inferior ao rexistrado no ano anterior (97,5% no ano 2008).

Se se analiza a foto fixa existente no ano 2017, o mapa seguinte reflicte que as CC.AA. máis competitivas son as que se atopan no interior do triángulo denominado no informe "triángulo competitivo", formado polos vértices de País Vasco, Cataluña e Madrid. Madrid, País Vasco e Navarra pertencen ao grupo de nivel competitivo relativo alto, e Cataluña, Aragón e A Rioxa, ao medio alto. Galicia permanece dentro do grupo de CC.AA. cun nivel competitivo medio-baixo, ao igual que Castela León, Asturias, Cantabria, C. Valenciana e Murcia.

2- Informe de la competitividad regional en España 2018. https://www.economistas.es/Contenido/Consejo/Estudios%20y%20trabajos/Informe%20CGE%20Competitividad%20Regional%20en%20Espa%C3%B1a%202018.pdf

Nivel competitivo nas CC.AA. a partir dos valores do ICREG 2017

Fonte: Consejo General de Economistas.

Dende un punto de vista dinámico, todas as Comunidades Autónomas, agás Baleares, amosan un crecemento do seu nivel competitivo relativo, correspondendo a Galicia un dinamismo moderado. Cómpre resaltar que as CC.AA. cun menor nivel competitivo son as que experimentan crecementos máis intensos, de xeito que Andalucía, Canarias, Castela A Mancha e Estremadura presentan un forte dinamismo, o que redunda nunha diminución nas disparidades rexionais.

No que se refire á análise da competitividade da economía galega segundo eixos, o cadro seguinte amosa un comportamento moi desigual. Mentres que o entorno económico presenta un forte dinamismo, e o capital humano un crecemento moderado, o entorno institucional presenta unha evolución negativa sendo moi negativa no caso das infraestruturas básicas e a innovación.

Segundo o devandito informe, os indicadores coas achegas máis positivas corresponden á taxa de paro (eixo 2), esperanza de vida (E3), déficit público e esforzo fiscal (E4), stock de capital (E5) e tamaño de empresas e peso da industria manufactureira (E6). Pola contra, as contribucións máis negativas corresponden aos delitos e des-

igualdade (E4), tráfico de mercadorías e investimento en protección medioambiental (E5), dinamismo emprendedor e variación da produtividade (E6) e empresas con sitio web (E7).

Tras esta evolución, a foto fixa do ano 2017 reflicte que o nivel competitivo é medio alto e alto nos casos dos eixos do mercado de traballo e o entorno institucional, respectivamente, cualificándose como baixo no caso das intraestruturas básicas, a eficiencia institucional e a innovación. En comparación co resto das CC.AA., cómpre resaltar que os eixos que presentan unha mellor posición relativa corresponden aos entornos económico e institucional, que ocupan o sétimo posto, mentres que a eficiencia empresarial e as infraestruturas básicas ocupan os postos 15 e 14, respectivamente.

Perfil competitivo de Galicia 2017. Distribución segundo eixos

	2017		2017/2016
	Ranking	Nivel competitivo	Dinamismo relativo
Eixo 1.- Entorno económico	7	MEDIO BAIXO	FORTE
Eixo 2.- Mercado de traballo	11	MEDIO ALTO	DÉBIL
Eixo 3.- Capital humano	11	MEDIO BAIXO	MODERADO
Eixo 4.- Entorno institucional	7	ALTO	NEGATIVO
Eixo 5.- Infraestruturas básicas	14	BAIXO	MOI NEGATIVO
Eixo 6.- Eficiencia empresarial	15	BAIXO	DÉBIL
Eixo 7.- Innovación	9	BAIXO	MOI NEGATIVO
Galicia	**10**	**MEDIO BAIXO**	**MODERADO**

2- O MERCADO DE TRABALLO NO ANO 2018. COMPORTAMENTO SORPRENDENTE E MOI POSITIVO.

No actual contexto de ralentización no ritmo de crecemento da actividade económica, sorprende o positivo comportamento do mercado de traballo galego atendendo á evolución das grandes cifras do mercado de traballo galego, que presenta un significativo incremento da ocupación e unha redución do desemprego. Entre os principais aspectos positivos, cómpre resaltar que tanto a EPA como os datos rexistrados nas oficinas de emprego presentan as taxas de variación interanuais máis positivas dende o comezo da crise económica, salientando especialmente o significativo descenso do paro de longa duración e que os asalariados con contrato indefinido medren máis que os temporais. Asemade, a taxa de paro descende ata o 13,3%, a porcentaxe máis baixa dende o ano 2010 (15,3%).

Por contra, persisten importantes debilidades no mercado laboral galego. Entre estas pódense resaltar a continua caída da poboación activa, especialmente acusada no caso da poboación de 25 a 34 anos, o menor dinamismo da ocupación en comparación co acontecido no conxunto do Estado, ou que a Comunidade Autónoma mantense entre as CC.AA. coas taxas de actividade e ocupación máis reducidas de España. Asemade, cómpre mencionar a concentración da creación de emprego no sector servizos.

POBOACIÓN ACTIVA

Por sexto ano consecutivo o mercado de traballo galego presenta unha caída da poboación activa. A diferenza do acontecido no conxunto do Estado, onde a poboación activa racha a súa tendencia descendente iniciada en 2013, a poboación activa galega redúcese no último ano en case cinco mil persoas para situarse en 1.243.500 persoas, en tanto que en termos porcentuais, esta caída foi dun 0,4% dúas décimas menos que no ano anterior. O devandito descenso explícase pola caída da poboación activa que posúe a nacionalidade española

Principais datos do mercado de traballo en Galicia 2013-2018

Miles de persoas	2013	2017	2018	2018 I	2018 II	2018 III	2018 IV	2018 / 2017 milles persoas	2018 / 2017 %
Poboación maior de 16 anos	2.382,3	2.341,9	2.334,0	2.334,8	2.333,5	2.333,4	2.334,3	-7,9	-0,3
Poboación activa	1.290,9	1.248,3	1.243,5	1.236,6	1.250,8	1.249,4	1.237,0	-4,8	-0,4
25 - 34 anos	307,3	240,0	231,4	231,9	232,3	231,3	230,2	-8,6	-3,6
Poboación ocupada	1.006,4	1.052,7	1.077,6	1.050,1	1.075,8	1.096,5	1.088,1	24,9	2,4
Conta propia	231,1	225,0	215,0	218,2	210,5	217,0	214,3	-10,0	-4,4
Conta allea	775,3	827,3	862,4	831,4	865,3	879,5	873,3	35,1	4,2
Outra situación	0,0	0,4	0,2	0,5	0,0	0,0	0,4	-0,2	-50,0
Poboación parada	294,6	95,6	165,9	186,5	175,0	153,0	148,9	-39,7	-15,2
Parado longa duración	143,6	98,1	73,0	86,5	80,9	63,3	61,2	-25,1	-25,6
Poboación inactiva	1.091,4	1.093,6	1.090,5	1.098,1	1.082,7	1.084,0	1.097,3	-3,1	-0,3
Taxa de actividade	54,2%	53,3%	53,3%	53,0%	53,6%	53,5%	53,0%		
Taxa de ocupación	42,2%	45,0%	46,2%	45,0%	46,1%	46,1%	46,6%		
Taxa de paro	22,0%	15,7%	13,3%	15,1%	14,0%	14,0%	12,0%		
Taxa de temporalidade	22,8%	27,0%	26,6%	26,7%	28,1%	28,1%	26,0%		
Afiliacións (media trimestral)	913,8	973,8	997,8	977,9	997,7	997,7	1.001,8	24,0	2,5
Paro rexistrado (media trimestral)	276,0	194,4	174,7	187,7	176,4	176,4	169,8	-19,7	-10,1

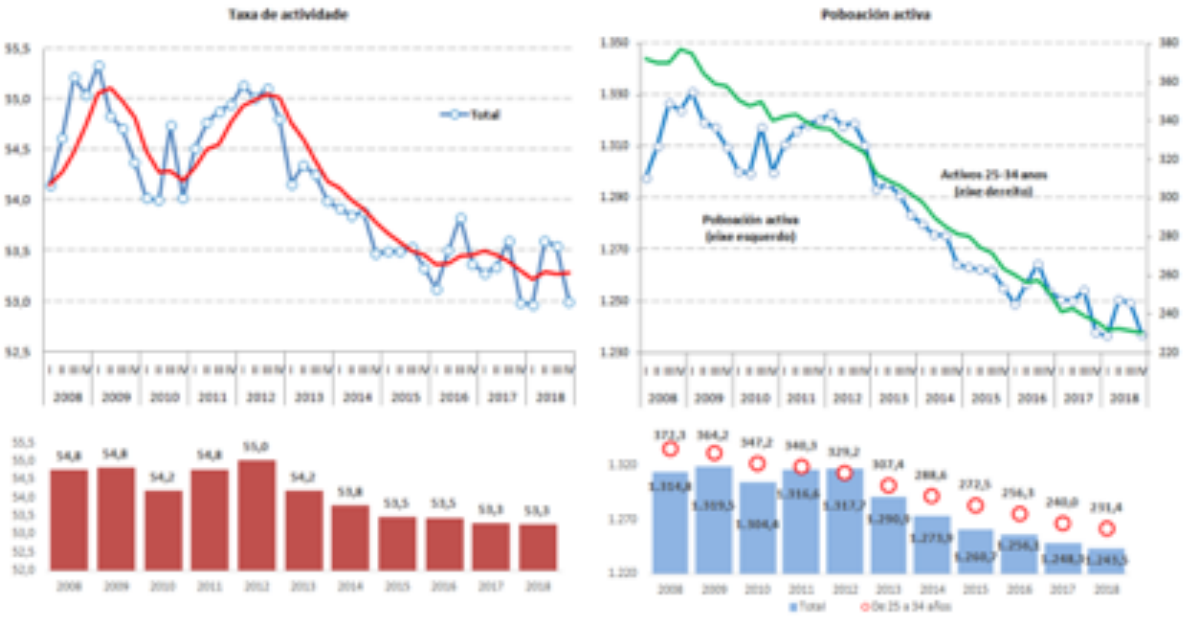
Fonte: IGE

(9.800 persoas menos), entre os homes (6.500 activos menos), e nas persoas con idades comprendidas entre 20 e 39 ano (21.900 persoas menos). Pola contra, aumenta no caso das mulleres e das persoas estranxeiras (1.700 e 5.000 persoas activas máis, respectivamente), así como entre os maiores de 40 anos (15.600 persoas).

Como se ven indicando nos distintos informes de conxuntura ao longo dos últimos anos, é necesario insistir na gravidade da caída da poboación activa con idades comprendidas entre 25 e 34 anos. Dende o ano 2008, tanto Galicia como o conxunto do Estado presentan un descenso continuado da poboación activa pertencente a esta franxa de idade, sendo o descenso medio anual acumulativo do 4,6%, oito décimas por riba do acontecido en España (-5,5% e -4,1%, respectivamente, dende o comezo da recuperación económica). Tendo en conta esta evolución, Galicia conta no último ano con 231.500 persoas activas de 25 a 34 anos, o que representa o 5% do total estatal, a porcentaxe máis reducida dende o comezo da crise.

A taxa de actividade, cociente entre o número total de activos e o total da poboación de 16 e máis anos, mantense practicamente constante no ano 2018, situándose no 53,3%. Esta porcentaxe, a máis baixa da serie analizada, segue

Evolución da poboación activa e taxa de actividade en Galicia 2008-2018

(1) A taxa de actividade está expresada en termos de porcentaxe, e a poboación activa exprésase en miles de persoas.
Fonte: INE

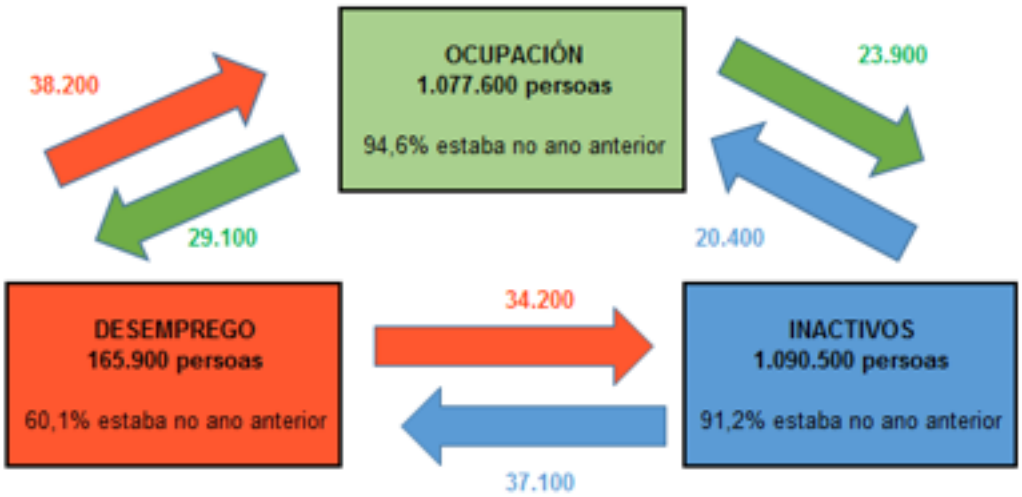
sendo sensiblemente inferior á estimada no conxunto do mercado laboral español, que presenta unha taxa do 58,7%, situándose Galicia como a segunda comunidade autónoma coa taxa de actividade máis reducida tras Asturias (50,8%).

Atendendo aos fluxos de persoas no mercado de traballo, cómpre resaltar que no último ano entran na actividade un total de 57.600 persoas e saen da mesma un total de 58.100 persoas. Como se reflicte no diagrama seguinte, destas persoas que entran, un total de 20.400 o fan na ocupación e 37.100 persoas son novos desempregados. No caso da ocupación, dos 1.077,6 miles de ocupados no conxunto do ano 2018, case o 95% estaba ocupado no ano anterior, entrando na ocupación 38.200 persoas dende o desemprego e ás devanditas 20.400 dende a inactividade. Doutra banda, o 60,1% da poboación parada estimada para 2018 o estaba no ano anterior, entrando nesta situación de desemprego 66.200 persoas (37.100 dende a inactividade) e saíndo do paro 72.400 persoas (38.200 cara a ocupación).

Taxas de actividade, ocupación, paro e temporalidade 2018

	Galicia	España	Mellores CC.AA.	Peores CC.AA.
Taxa de Actividade	53,3%	58,6%	Baleares (64,4%)	Asturias (50,8%)
			Madrid (62,9%)	**Galicia (53,3%)**
			Cataluña (61,3%)	Castela e León (54,5%)
			Canarias (60,4%)	Cantabria (54,8%)
Taxa de ocupación	46,2%	49,7%	Baleares (57,0%)	Estemadura (42,2%)
			Madrid (55,2%)	Andalucía (43,8%)
			Cataluña (54,2%)	Asturias (43,9%)
			Navarra (53,2%)	**Galicia (46,2%)**
Taxa de paro	13,3%	15,3%	Navarra (10,0%)	Estremadura (23,6%)
			País Vasco (10,0%)	Andalucía (23,0%)
			A Rioxa (10,4%)	Canarias (20,1%)
			Aragón (10,6%)	Castela A Mancha (18,2%)
Taxa de temporalidade	26,6%	26,8%	Madrid (19,8%)	Andalucía (35,8%)
			Cataluña (21,9%)	Estemadura (35,5%)
			Navarra (24,0%)	Murcia (33,1%)
			Asturias (24,9%)	Canarias (31,6%)

Fluxos de entrada e saída do mercado de traballo en Galicia, 2018

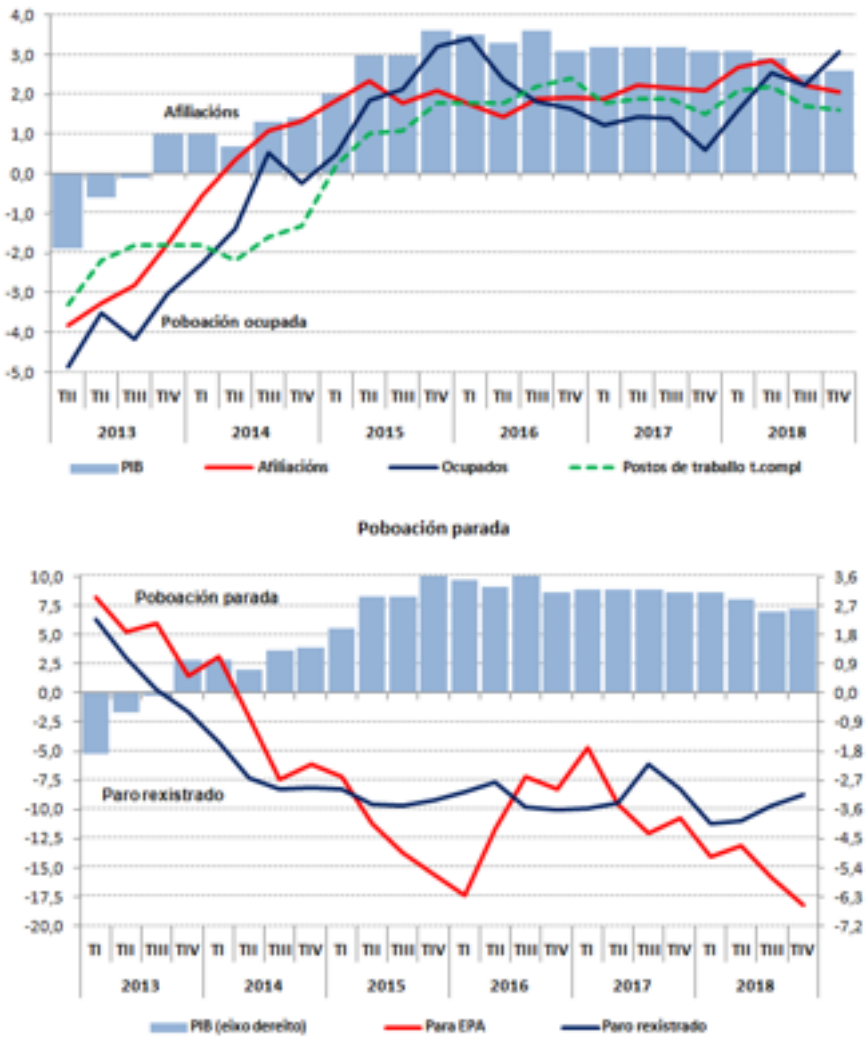

Fonte: Elaboración propia a partir do IGE

Ocupación

O primeiro aspecto que hai que destacar é que non só os tres indicadores de emprego considerados (Seguridade Social, EPA e postos de traballo a tempo completo) presentan por cuarto ano consecutivo taxas de crecemento interanuais positivas, senón que incremento experimentado no último ano é superior ao rexistrado no ano anterior nos tres casos. Dunha banda, a poboación ocupada estimada pola EPA e as afiliacións rexistradas medran un 2,4% respecto ao ano anterior, sendo este incremento o máis acusado dende o comezo da recuperación económica. Doutra, o número de postos de traballo equivalente a tempo completo presenta unha medra interanual do 1,9%, porcentaxe tan só inferior ao experimentado en 2016.

Ocupación e desemprego en Galicia 2013-2018. Taxas de variación interanuais

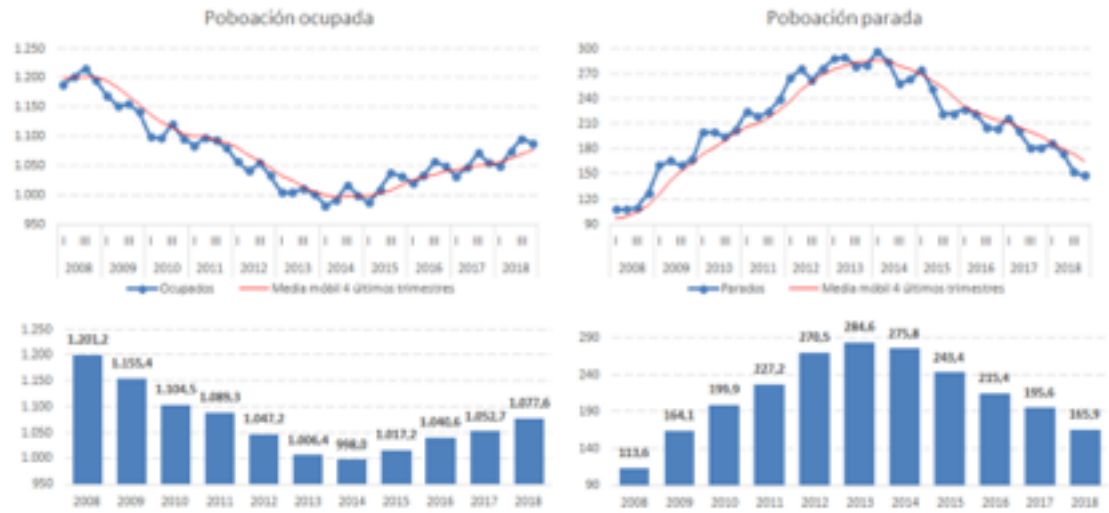
Fonte: Elaboración propia a partir de IGE e INE

Non obstante, esta evolución positiva ten de ser matizada novamente tendo en conta que estas medras seguen a ser inferiores ás rexistradas no conxunto do Estado: o número de afiliacións aumenta un 3,1% respecto ao ano anterior, a poboación ocupada presenta unha taxa de variación interanual do 2,7%, situándose esta porcentaxe no 2,5% no caso dos postos de traballo equivalentes a tempo completo.

Tras o devandito incremento superior ás 23.700 afiliacións, o número de afiliacións superou en 2018 o millón de persoas, acadando as 1.001.430 afiliacións (media mensual). Ao igual que no ano anterior, este incremento rexístrase basicamente nas afiliacións ao réxime xeral, aumentando moi lixeiramente no caso dos réximes agrario e especial do mar. No extremo oposto, por segundo ano consecutivo, tras a saída da crise económica descende o número de autónomos. Cómpre destacar que tanto o incremento das afiliacións no réxime xeral como o descenso no caso dos autónomos son superiores aos rexistrados no ano anterior. Tras esta evolución, o número de afiliacións ao réxime xeral (agás agrario e empregados fogar) ascende a 734.647, o que representa o 73,4% das afiliacións, a porcentaxe máis elevada dende o comezo da recuperación económica. Por contra, os autónomos supoñen o 21,3% das afiliacións (212.808 afiliacións), sendo esta porcentaxe non só a máis reducida dende o comezo da crise económica, senón que se sitúa catro puntos por baixo da media estatal (17,3% en 2018).

No que se refire á análise da poboación ocupada, tras unha medra do 2,4%, o dobre do estimado no ano anterior, Galicia conta con 1.077.600 ocupados, 24.900 persoas máis que en 2017. Se se considera o cuarto trimestre do ano, a taxa de

Poboación ocupada e parada en Galicia 2008-2018

Fonte: IGE

variación interanual foi do 3,1%, que supón 32.300 persoas ocupadas máis que na mesma data do ano anterior.

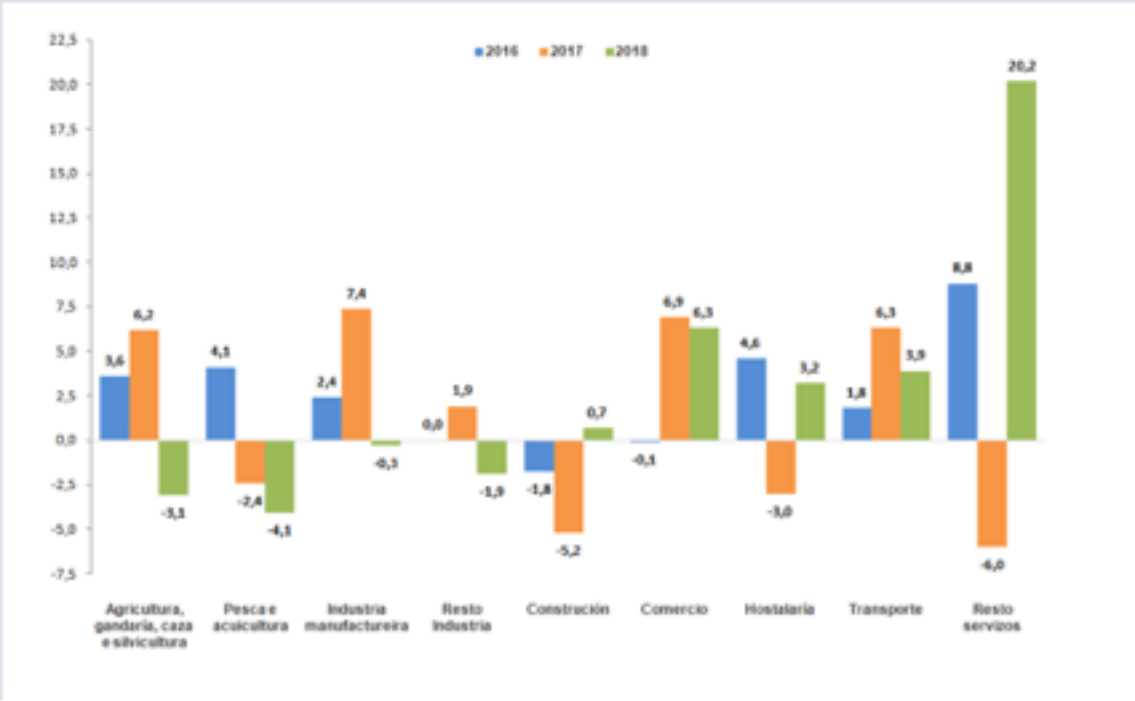
Atendendo á desagregación segundo sexos, o incremento da poboación ocupada volve a ser superior, tanto en termos absolutos como relativos, no caso das mulleres que entre os homes. Así, a ocupación feminina medrou en Galicia en 13.600 persoas (2,7%) fronte ás 11.400 persoas no caso da ocupación masculina (2,1%). Novamente, o dinamismo do mercado laboral no conxunto do Estado é superior tanto no caso dos homes como das mulleres, medrando en maior medida a ocupación masculina (2,6% en relación ao ano anterior) que a feminina (2,8%). A taxa de ocupación (relación entre a poboación ocupada e a poboación maior de 16 anos) ascende ata o 46,2%, tres puntos e medio por baixo da media estatal. Comparado co resto das CC.AA., Galicia presenta unha taxa tan só superior á estimada para Estremadura, Andalucía e Asturias.

No concernente á distribución sectorial da ocupación, o sector servizos, e en moita menor medida a construción, son os protagonistas da creación de emprego en Galicia tanto no conxunto do ano 2018 como no cuarto trimestre do mesmo. No conxunto do ano, o forte dinamismo do sector servizos tradúcese nunha medra interanual do 4,5%, dous puntos máis que no conxunto do Estado, o que supón 33.600 persoas ocupadas máis. Fronte á caída da ocupación na construción nos dous anos anteriores, 2018 presenta unha medra do 1,1% (700 persoas máis), porcentaxe que se sitúa moi por baixo da media española (8,3%). Pola contra, a ralentización da economía galega provoca unha redución do 9,5% no sector primario (-0,8% en España) así como unha caída do 1,3% da poboación ocupada no sector industrial en Galicia a diferenza do que acontece no conxunto do Estado onde medra un 2,3% respecto ao ano anterior.

Se se considera a evolución da poboación ocupada nas diferentes ramas de actividade, cómpre resaltar o comportamento das "actividades profesionais, científicas e técnicas; actividades administrativas e servizos auxiliares", con 9.900 persoas ocupadas máis; as englobadas no grupo de "actividades sanitarias e servizos sociais", con 7.300 persoas máis; e das actividades relacionadas co comercio, reparación de vehículos de motor e motocicletas, con 6.300 máis que no ano anterior. Por contra, redúcese novamente a ocupación no subsector da pesca e acuicultura e educación, con 4.100 e 3.700 empregados menos no último ano, así como no sector agrario, con 3.100 persoas menos. Pola súa importancia, cómpre mencionar a caída da ocupación na industria manufactureira, que tras o mal comportamento no segundo trimestre do ano, presenta unha redución media anual de 300 persoas (8.400 persoas menos no segundo semestre do ano respecto ao mesmo período do ano anterior).

Tras esta evolución, o sector servizos acolle o 71,8% dos ocupados galegos (773.300 persoas), fronte ao 14,3% do subsector da industria manufactureira (154.300 persoas), o 6,3% do sector primario (68.000 persoas) e o 6,2% da construción (67.300). Comparado coa composición sectorial no conxunto de España, salienta o maior peso relativo tanto do sector primario (4,2% en España) como da industria manufactureira (12,6% en España), mentres que o sector servizos representa no Estado o 75,5%.

Evolución da poboación ocupada en Galicia 2016-2018: distribución segundo ramas de actividade. Variación interanual (miles de persoas).

Fonte: INE

A crise económica trouxo consigo unha forte caída do peso relativo do emprego no sector da construción e da industria manufactureira (4,3 e 2,3 puntos porcentuais menos entre 2008 e 2013), aumentando o emprego no sector servizos, especialmente no caso da "Administración pública e defensa; Seguridade Social obrigatoria; educación; actividades sanitarias e servizos sociais" e do "Comercio, transporte e almacenamento; hostalería". Dende o comezo da recuperación económica, o sector da construción e o sector primario continúa a súa perda do peso relativo, aumentando o peso do sector servizos e lixeiramente o da industria manufactureira.

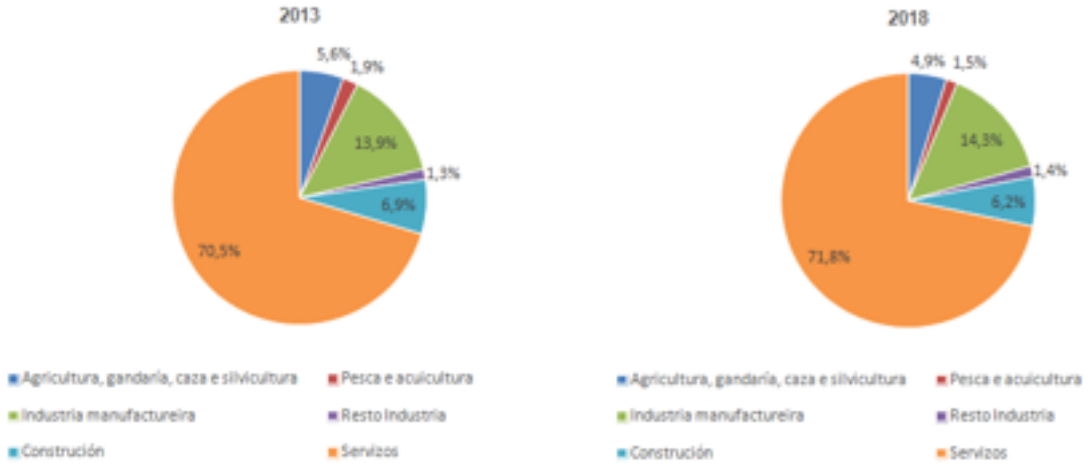
No que atinxe á situación profesional dos ocupados, a creación de emprego en Galicia concéntrase, tanto no caso dos homes como das mulleres, no colectivo de asalariados, descendendo no caso do emprego por conta propia. Tras un incremento de 35.100 persoas respecto ao ano anterior (4,2%) o número de traballadores por conta allea ascende a 862.400 persoas, o que supón o 80% da poboación ocupada, en tanto que os ocupados por conta propia, tras un descenso de 10.000 persoas (-4,5%), representan a quinta parte da ocupación galega. A pesar deste descenso, cómpre

resaltar a súa importancia relativa en comparación co resto do Estado, xa que Galicia se sitúa como a segunda C.A., tras Estremadura, con maior peso relativo (20,8% en Estremadura e 16% de media en España).

A devandita caída dos traballadores por conta propia explícase na súa meirande parte pola caída dos empresarios sen asalariados, con 9.800 persoas menos (-6,6%), descendendo tamén no caso das persoas que axudan na empresa ou negocio familiar, con 1.100 ocupados menos. Pola contra, aumenta a ocupación lixeiramente no caso dos empregadores, con 900 persoas ocupadas máis en relación ao ano anterior (1,3%). A análise da evolución segundo sexo pon de manifesto non só o descenso máis intenso entre as mulleres no caso dos empresarios sen asalariados (-10,1% fronte ao -3,8%) senón tamén o aumento do número de empregadores no caso das mulleres (2.600 mulleres máis) fronte á caída en 1.700 homes.

No caso do emprego por conta allea, o devandito incremento do número de asalariados ven explicado tanto pola evolución

Composición relativa da ocupación en Galicia 2013-2018: distribución segundo sectores

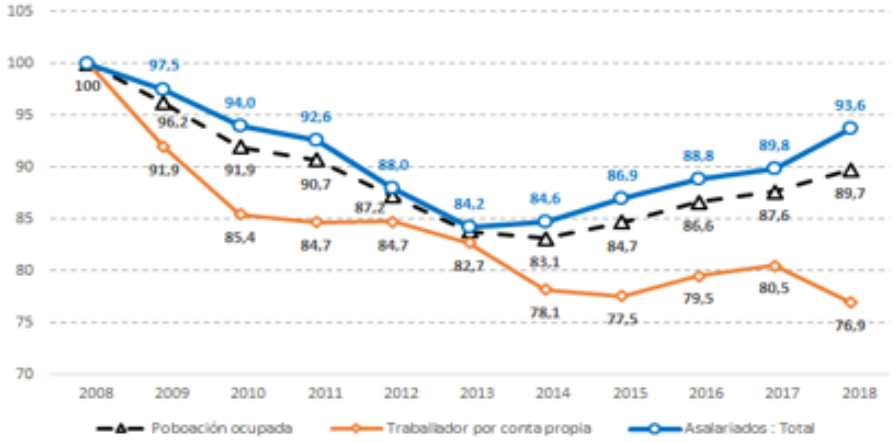

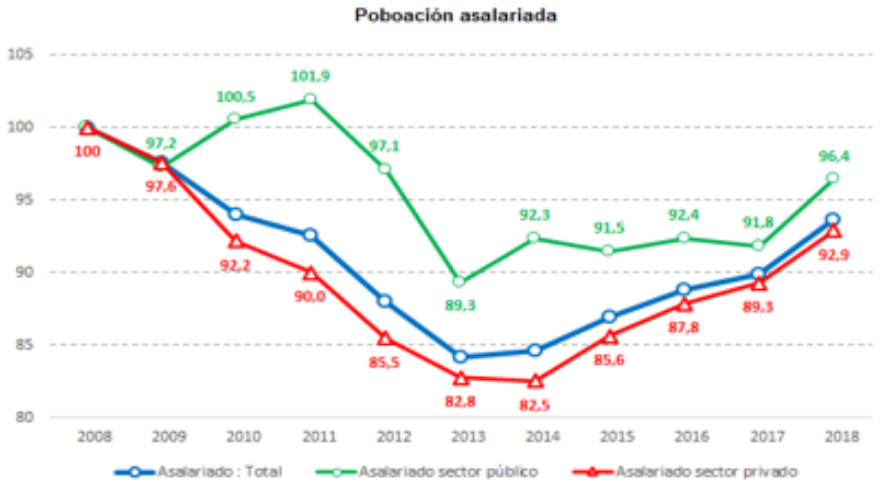
Fonte: IGE

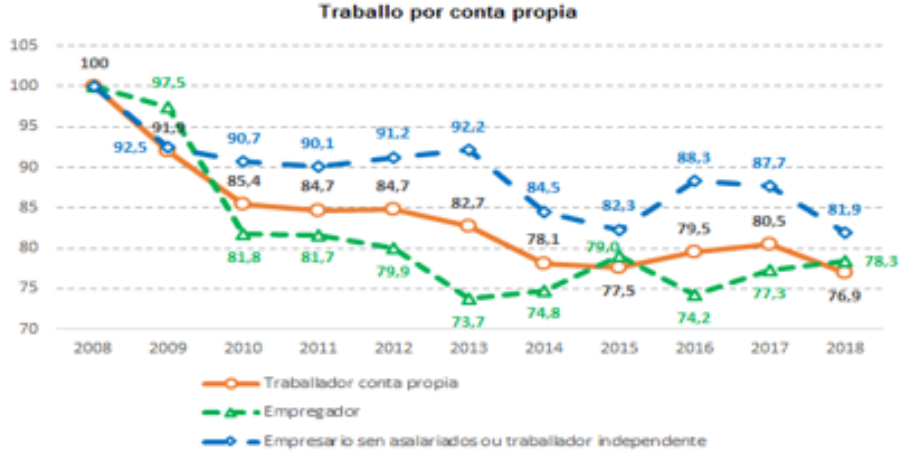
dos asalariados no sector privado (26.000 máis) como no sector público (9.100 asalariados máis). Tras esta evolución, o sector privado acolle a 671.600 traballadores (77,9% dos asalariados) e o público os 190.800 restantes (22,1%).

Comparado co acontecido no conxunto do Estado, Galicia presenta unha peor evolución da poboación ocupada por conta propia, xa que fronte ao descenso do 4,5% estimado en Galicia este se reduce un 0,5% de media en España. Este feito está influenciado, en gran medida, pola maior caída en España no caso dos empre-

Poboación ocupada en Galicia 2008-2018: distribución segundo situación profesional

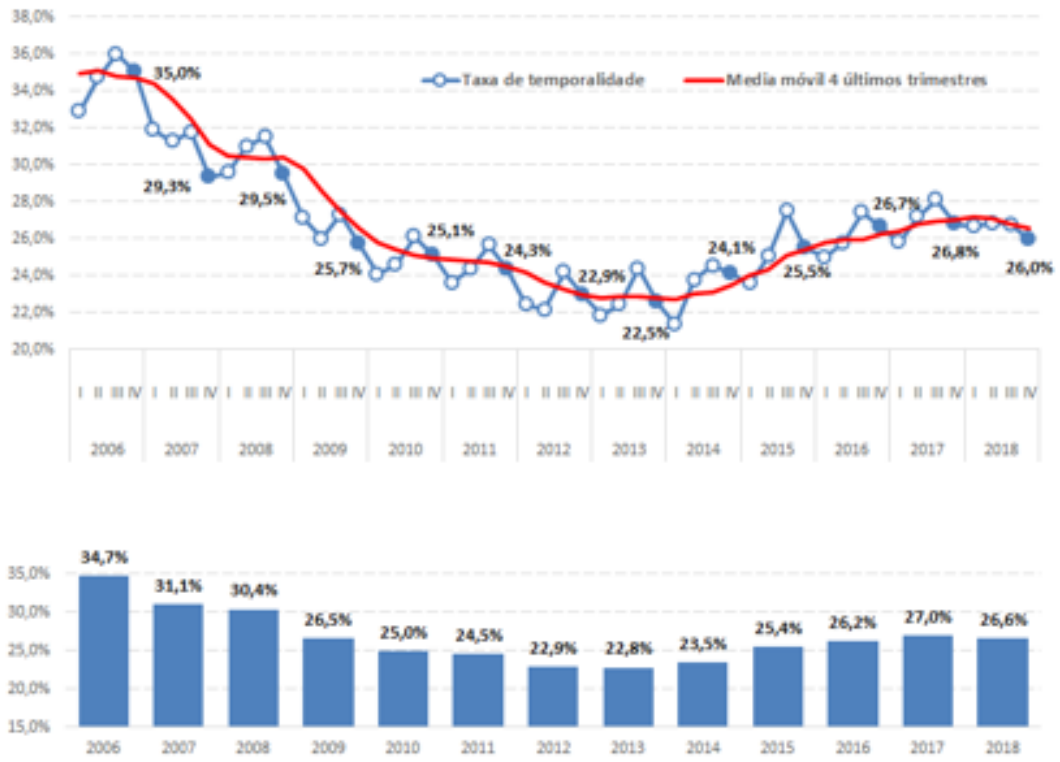
Fonte: INE

sarios sen asalariados ou traballadores independentes (-0,2% en España e -6,6% en Galicia). Por contra, o maior crecemento do emprego asalariado prodúcese tanto pola medra do emprego no sector privado como polo incremento dos asalariados no sector público en Galicia.

Atendendo á evolución ao longo da última década, o emprego por conta allea e conta propia aínda non acadan o nivel precrise. O emprego por conta allea atópase aínda 6,4 puntos por baixo do nivel existente en 2008, en tanto que o número de ocupados por conta propia sitúase, sorprendentemente, aínda un 23,1% por baixo. No caso concreto dos asalariados, ao longo da crise o impacto no sector privado foi máis acusado, se ben a súa recuperación tamén é máis forte. Con todo, os asalariados do sector privado en 2018 son un 7,1% inferior ao nivel de 2008 sendo esta porcentaxe do 3,6% no caso do sector público.

Atendendo á calidade de emprego creado no ano 2018, cómpre resaltar que, a diferenza do acontecido nos últimos anos, o número de asalariados con contrato indefinido aumenta en maior medida que os asalariados con contrato temporal. Dunha banda, os asalariados indefinidos medran en 29.300 persoas respecto ao ano anterior, o que supón unha variación interanual do 4,9%. Doutra banda, o emprego temporal aumenta en 5.800 persoas asalariadas un 2,6% máis que no ano anterior. Como se pode apreciar no gráfico, no último ano ráchase a tendencia crecente da taxa de

Evolución da taxa de temporalidade en Galicia 2006-2018

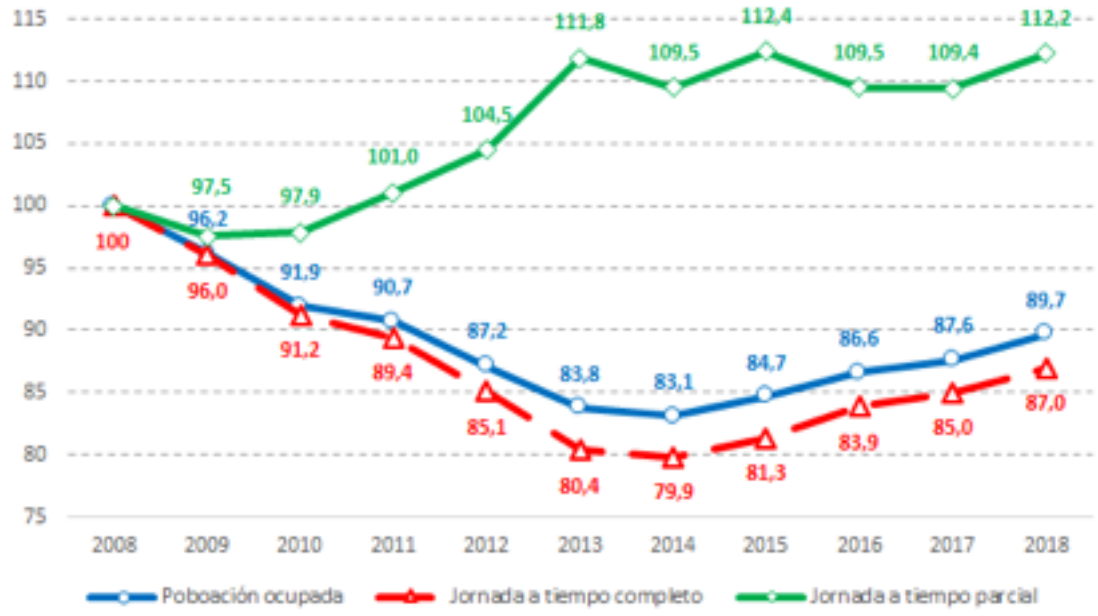
Fonte: IGE

temporalidade iniciada hai catro anos, situándose en 2018 no 26,6% dos asalariados (229.000 persoas), dúas décimas menos que a media española.

Finalmente, no que á duración da xornada de traballo se refire, Galicia presenta unha medra interanual do emprego a tempo parcial superior á estimada no caso do emprego a tempo completo, o que contrasta coa evolución no conxunto do mercado de traballo de España. Na Comunidade autónoma, o emprego a xornada parcial foi incrementouse un 2,6% (3.700 persoas) en tanto que a xornada a tempo completo o fixo nun 2,3% (21.300 persoas máis), situándose estas porcentaxes no 0,4% e 3,1% no conxunto do Estado, respectivamente. A pesar deste incremento da xornada parcial, cómpre resaltar un novo descenso do número de persoas que ten un traballo a tempo parcial porque non pode atopar un traballo a tempo completo (-4,5% en 2018 fronte ao -3,3% do ano anterior).

Atendendo á evolución dende o comezo da crise económica, o emprego a tempo completo descende de xeito significativo ata o ano 2014, aumentando coa recuperación económica. No ano 2014 o emprego a tempo completo era un 20,1% inferior ao estimado para o conxunto do ano 2008, situándose esta porcentaxe no 13% en 2018. Por contra, o emprego a tempo parcial supera o nivel precrise no ano 2011, sendo no último ano un 12,2% superior ao do inicio da crise.

Evolución da poboación ocupada segundo o tipo de xornada 2008-2018

Fonte: INE

Desemprego

O bo comportamento do mercado de traballo en termos agregados reflíctese na importante caída do desemprego en Galicia, que presenta as taxas de variación anual negativas máis acusadas dende o inicio da recuperación económica. Dunha banda, a poboación parada en Galicia presenta as taxas de variación interanual máis elevadas dende o ano 2009, cunha caída do 15,2% no caso do paro estimado pola EPA (-9,2% no ano anterior). Tras esta evolución, o número de persoas paradas estimadas na EPA sitúase no último ano nas 165.900 persoas (29.700 menos que no ano anterior), o nivel máis reducido dende o ano 2009. Se se ten en conta os datos trimestrais, cómpre resaltar que no cuarto trimestre do ano a poboación parada descendeu ata as 148.900 persoas, dato que non se vía dende o ano 2008 (127.700 parados no último trimestre dese ano). Comparado co resto das comunidades autónomas, cómpre resaltar que, a diferencia do acontecido no ano anterior, Galicia presenta en termos relativos un descenso interanual tan só inferior ao estimado en Cantabria (-22,6%), sendo esta porcentaxe do -11,2% no conxunto do Estado.

Doutra banda, a poboación parada rexistrada nas oficinas de emprego redúcese un 10,2% (-8,5% no ano anterior), acadando as 174.651 persoas no último ano, a cifra máis baixa dende o ano 2008.

A significativa mellora da ocupación, unido ao retroceso da poboación activa, é o que xustifica esta mellora do desemprego, descendendo a taxa de paro ata o 13,3%, dous puntos inferior á estimada no conxunto do Estado. En relación ao resto da CC.AA. a taxa de paro galega sitúase nunha posición intermedia, superando a taxa de paro o 20% en Estremadura, Andalucía e Canarias, mentres que en Navarra e País Vasco esta taxa é do 10%. Ao igual que o acontecido no ano anterior, o descenso da taxa de paro é superior no caso dos homes que no das mulleres (2,6 e 2,2 puntos menos respectivamente), situándose a taxa de paro feminina no 14,4% e a masculina no 12,4%. Asemade, cómpre resaltar a importante redución da taxa de desemprego dos menores de 25 anos, que se sitúa no 32,5%, a porcentaxe máis baixa dende o ano 2009.

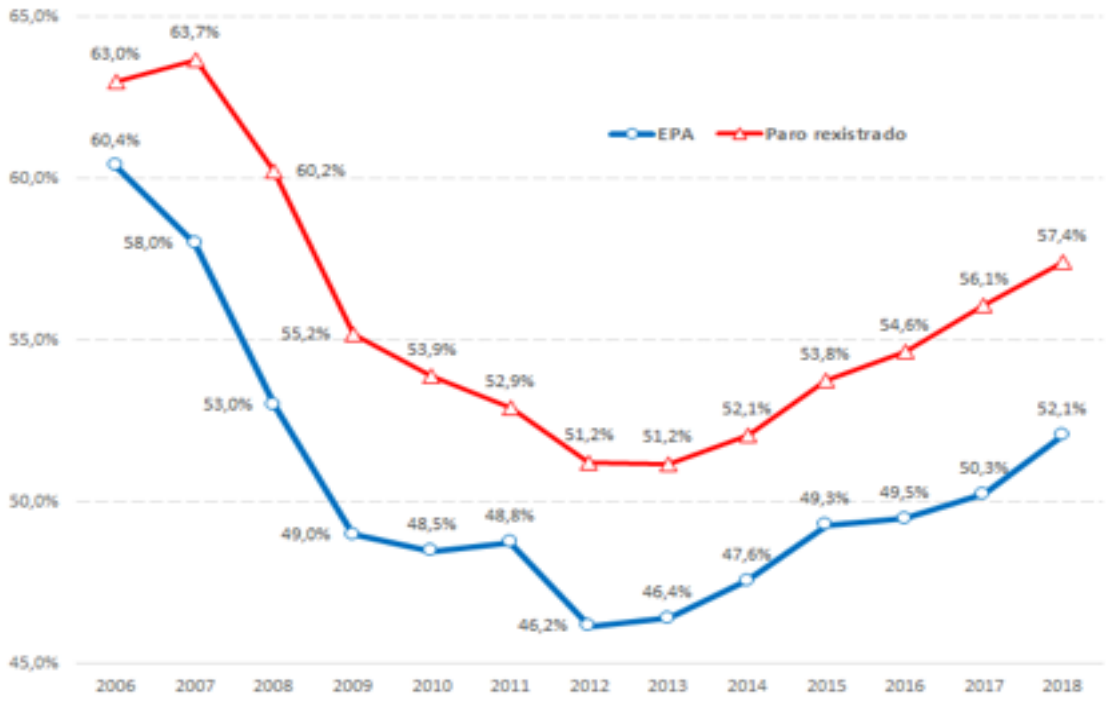
Tendo en conta que a crise afectou en grande medida aos sectores da construción e da industria, sectores altamente masculinizados, a recuperación económica trae consigo un incremento da brecha no desemprego, representando o paro feminino o 52,1% do total no ano 2018 (46,4% en 2013). A pesar de que os datos do paro rexistrado amosan unha tendencia similar, o peso do número de mulleres en situación de desemprego é significativamente superior ao indicado pola EPA, de xeito que o desemprego feminino representaba o 60,2% no ano 2008 fronte ao 51,2% de 2013 e o 57,4% do último ano (100.281 mulleres).

Taxa de paro en Galicia 2010-2018

	Total	Homes	Mulleres %	Longa duración	Menores 25 anos
2010	15,3	14,6	16,2	5,5	35,4
2011	17,3	16,6	18,1	7,1	37,7
2012	20,5	20,8	20,2	9,2	45,2
2013	22,0	22,3	21,7	11,1	49,9
2014	21,7	21,6	21,7	11,6	48,5
2015	19,3	18,7	20,0	10,6	43,5
2016	17,1	16,5	17,8	8,9	40,3
2017	15,7	15,0	16,4	7,9	34,5
2018	13,3	12,4	14,4	5,9	32,5

Fonte: IGE

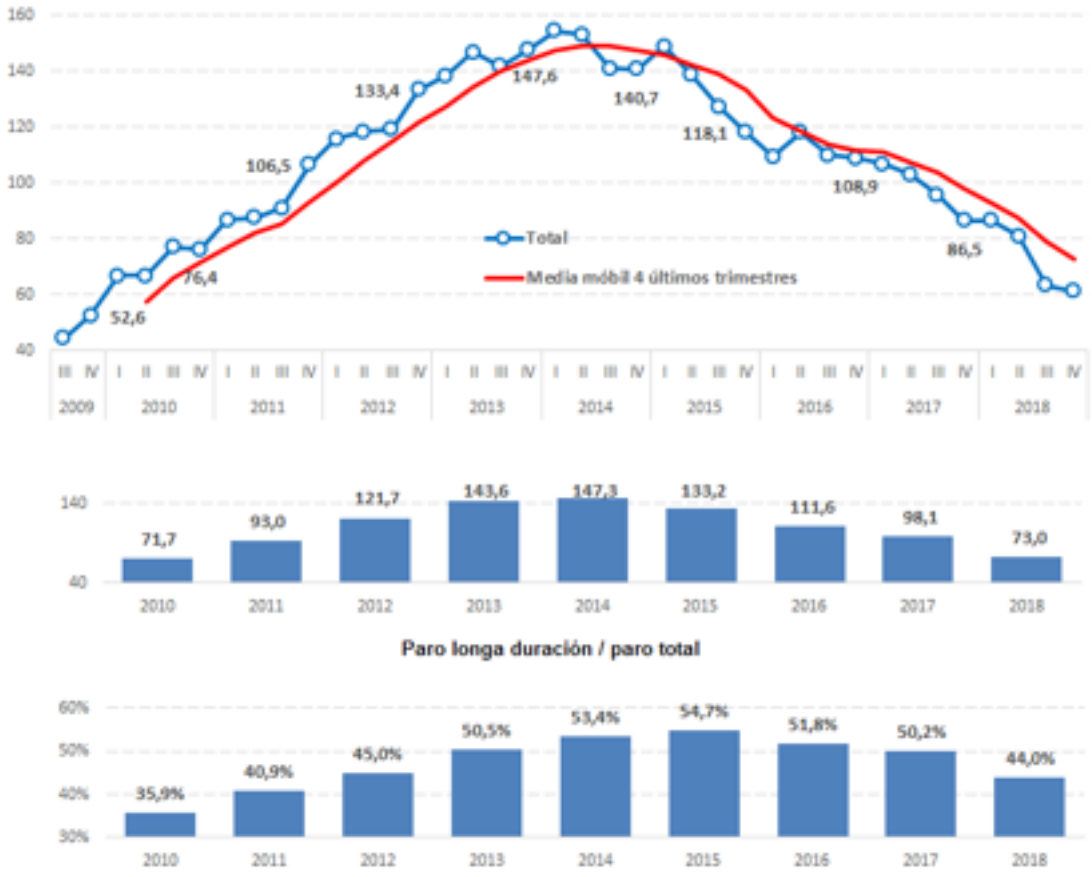
Peso relativo do desemprego feminino en Galicia 2006-2018

Fonte: IGE e INE

Entre os aspectos máis positivos da evolución do mercado de traballo cómpre salientar novamente a importante redución do paro de longa duración. En 2018 atopábanse nesta situación un total de 73.100 persoas, a cifra máis reducida dende o ano 2010. En relación ao ano anterior, este descenso foi de 25.100 persoas (25,6%). No cuarto trimestre do ano, en Galicia había 61.200 persoas nesta situación, que é o nivel máis baixo dende o cuarto trimestre de 2009. Non obstante, este segue a ser un dos principais problemas do mercado de traballo galego xa que corenta e catro de cada cen parados galegos son parados de longa duración, a relación máis baixa dende 2011.

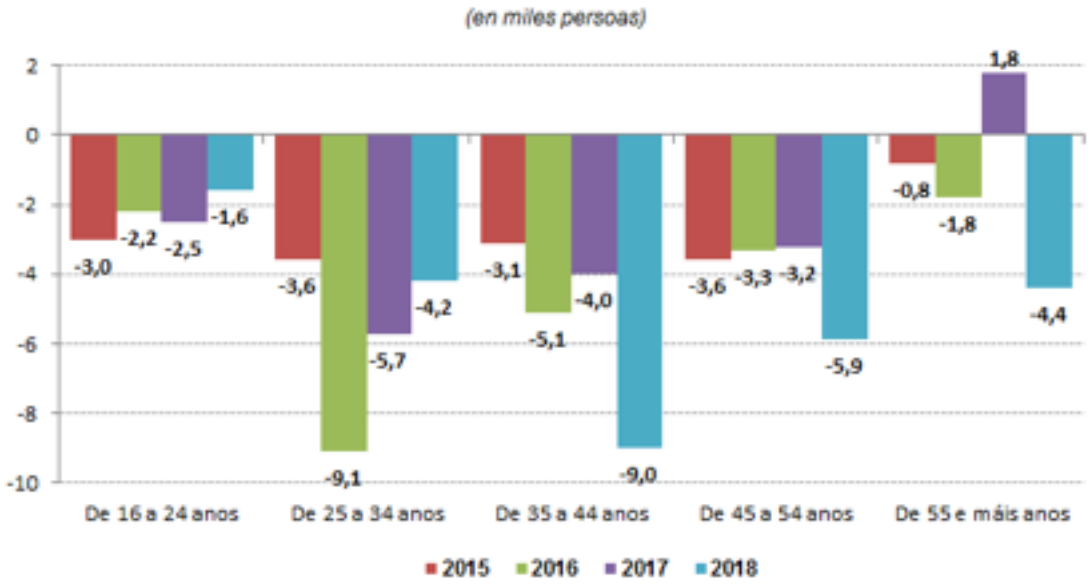
Evolución do desemprego e do paro de longa duración 2009-2018

Fonte: IGE

O devandito descenso do paro de longa duración prodúcese nos diferentes grupos de idade, destacando a redución de 9.000 persoas entre aqueles con idades comprendidas entre 35 a 44 anos (-31,8%). Asemade, cómpre mencionar o positivo descenso do número de parados entre 45 e 54 anos que levan máis dun ano en situación de desemprego, con 5.900 parados menos (12,4% menos). A diferenza do acontecido no ano anterior, o paro de longa duración redúcese entre as persoas maiores de 55 anos (4.400 parados menos fronte ao incremento de 1.800 persoas no ano anterior).

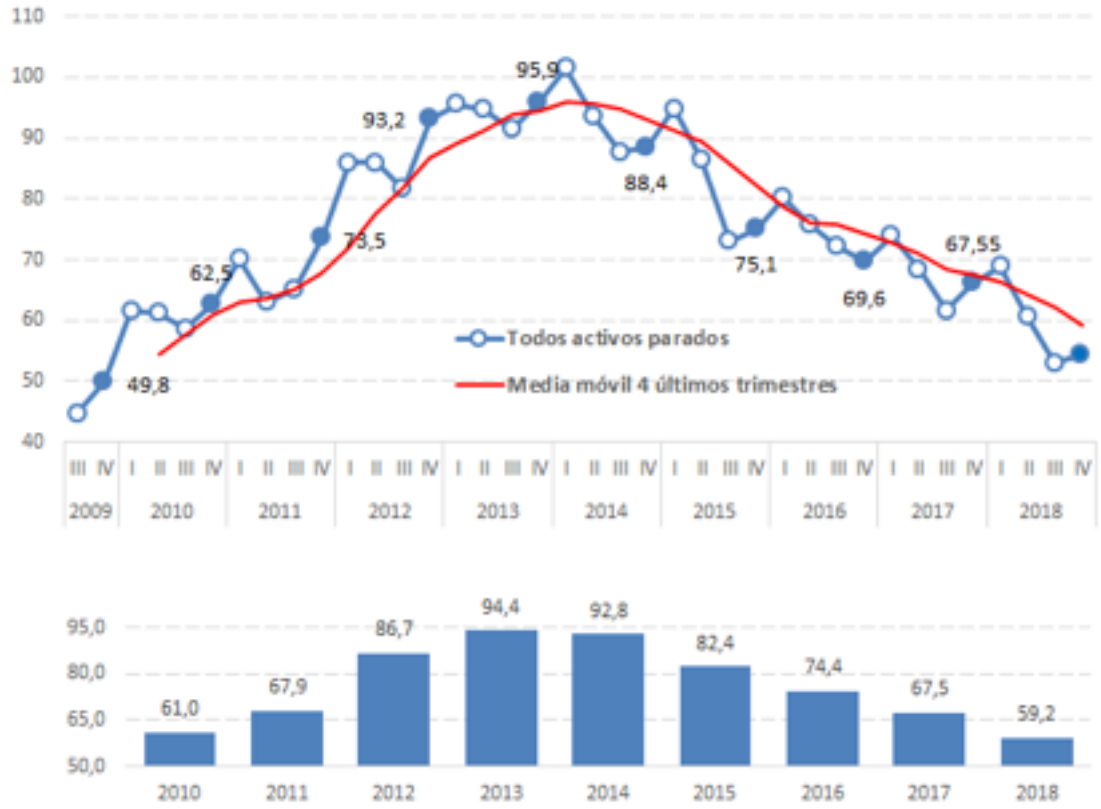
Variación interanual do paro de longa duración en Galicia 2014-2018. Miles de persoas

Fonte: IGE

Xunto a esta positiva caída do paro de longa duración cómpre destacar a tendencia descendente do número de fogares galgos con todos os seus activos en situación de desemprego, situándose en 2018 en 59.200 vivendas, cifra inferior á estimada en 2010. Dende o comezo da recuperación económica, estes fogares reducíronse en 35.200 vivendas, o que supón unha taxa de variación media anual acumulativa do 8,9%.

Evolución do número de vivendas galegas con todos os activos en situación de desemprego 2010-2018

Fonte: IGE

No último ano continúa aumentando o número de fogares onde todos os seus activos son ocupados, acadando as 595.500 vivendas, 21.400 máis que no ano anterior. Dende o comezo da recuperación económica, o incremento foi de 82.500 fogares, o que significa un incremento medio anual do 3,0%.

II- COMENTARIO

EMPRENDIMIENTO Y BIENESTAR LABORAL PERCIBIDO EN GALICIA: UN ANÁLISIS EXPLORATORIO

ISABEL NOVO CORTI.
UNIVERSIDADE DA CORUÑA

Este trabajo consiste en una aproximación, a modo exploratorio, al análisis de la estructura de ingresos de los hogares gallegos, poniendo el acento en los ingresos procedentes del trabajo por cuenta propia y su evolución. Se trata de completar este dato con el estudio del bienestar percibido por los trabajadores en ambas modalidades (por cuenta propia y ajena), con la finalidad de buscar factores subyacentes, de tipo cualitativo que arrojen luz sobre los motivos finales que mueven a los emprendedores a iniciar su actividad. De este modo, se tendrían herramientas específicas para el diseño de políticas más ajustadas a las necesidades específicas de los emprendedores gallegos que contribuyan al fomento de un emprendimiento sostenible y competitivo a nivel internacional que fomente el crecimiento económico y el bienestar en Galicia.

Se presenta una visión general en la que se ponen de manifiesto algunos aspectos básicos sobre la comparativa entre el trabajo por cuenta propia y por cuenta ajena. Se realiza un estudio de algunas cuestiones de tipo general que, sin ánimo de ser exhaustivo, pretende enfatizar sobre algunos aspectos de interés para futuros análisis. En este sentido, se plantea la conveniencia de atender a algunos indicadores de tipo cualitativo que puedan arrojar luz para la comprensión, interpretación y posible diseño de políticas públicas de cara a fomentar el emprendimiento generador de valor en Galicia, de cara a promover el desarrollo sostenible en el contexto de la creciente competitividad internacional.

Por tanto, además de las variables macroeconómicas y de las condiciones sociales y políticas que las enmarcan, existen ciertos factores de tipo cualitativo, percibidos de forma diferente por cada persona y cada hogar, que, sin duda, influyen de forma notable sobre las decisiones tomadas y, como consecuencia, en su versión agregada, sobre la situación general. En lo que se refiere a la percepción de los ingresos de los hogares, los provenientes del trabajo, pueden provenir del trabajo por cuenta propia o ajena y eso depende de las decisiones individuales tomadas por las personas. Conviene, pues, conocer los factores que influyen en esta toma decisiones para poder comprender, e incluso formular políticas públicas adecuadas para influir en las mismas, si fuese el caso.

En base a los datos de la encuesta estructural a hogares (Enquisa estrutural a fogares -EEF) elaborada por el Instituto Galego de Estadística (IGE), con el objetivo de analizar las características socioeconómicas de la población gallega, se ha elaborado este comentario, cuyo principal objetivo es poner el acento en algunas cuestiones que, a veces por obvias, pueden pasar desapercibidas, siendo de radical importancia para la sociedad y la economía de Galicia.

La encuesta estructural a hogares de Galicia, que consta de dos módulos, uno de carácter general de periodicidad anual (que se centra en las variables básicas), y otros específicos (los datos proporcionados en el módulo general, en relación con los ingresos de los hogares y su tipología, conjuntamente con los obtenidos del módulo específico, en lo que se refiere a las condiciones laborales de los gallegos). Se han utilizado las versiones más recientes disponibles en este momento y que corresponden a 2018 en el módulo general y 2016 en el módulo específico de condiciones de trabajo.

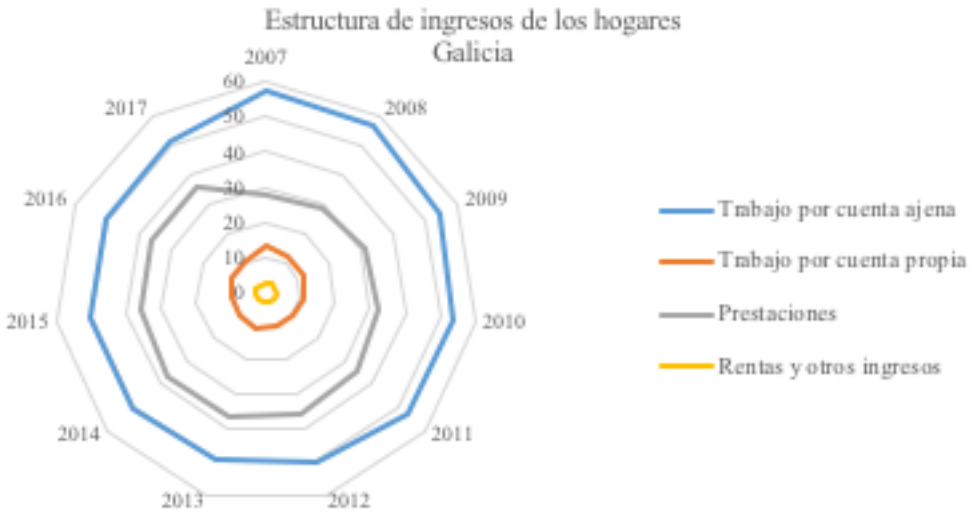
Fuentes de ingresos de los hogares gallegos atendiendo su origen

Las fuentes de ingresos de los hogares gallegos son mayoritariamente procedentes del trabajo, bien por cuenta propia o por cuenta ajena (10,61% y 51,02%, en 2017, respectivamente), aunque su participación ha decaído notablemente en los últimos años (estos valores eran de 13,14% y 57,10%, respectivamente, en 2007). Esta tendencia es de sentido contrario a la mostrada por las prestaciones, que han aumentado significativamente (un 30,81%) su participación porcentual en el período 2007-2017, a pesar de que en 2016 los hogares cuya fuente de ingresos provenía de las prestaciones suponían un 36,02% y en 2017 de 35,88, reflejando una ligera disminución en el conjunto de Galicia.

El trabajo por cuenta propia ha aumentado del 10,49% en 2016 al 10,61% en 2017 y el trabajo por cuenta ajena lo ha hecho del 50,47 al 51,02 en esos mismos años. Estos datos, que muestran un aumento de la participación de los ingresos procedentes del trabajo en el último año considerado, no son del mismo signo que la evolución considerada en un período más amplio, lo que apunta hacia el predominio de factores coyunturales, ligados a la evolución de la economía en el momento de recuperación, más que a componentes estructurales. En la Figura 1 y en la Tabla 1 se muestra la evolución de la estructura de ingresos de los hogares en Galicia en el período 2007-2017, que informa sobre la disminución de la participación del trabajo como fuente de ingresos de los hogares gallegos.

La línea azul, que representa el trabajo por cuenta ajena se sitúa en la parte exterior del gráfico mostrado en la Figura 1 y las prestaciones son el tipo de ingresos más cercano. Este acercamiento es mayor cuanto más se acerca el período temporal a la actualidad, mostrando como el número de hogares dependientes de las prestaciones va aumentando. Los datos de la Tabla 1 muestran esta evolución: las prestaciones han pasado de suponer un 27,43% en 2007 a un 38,88 en 2017, al tiempo que la evolución de la participación de los ingresos provenientes del trabajo por cuenta ajena han pasado de

Figura 1. Estructura de ingresos de los hogares en Galicia, período 2007-2017

Fuente: Elaboración propia en base a datos IGE (datos a 31 de diciembre de 2017). Encuesta estructural de hogares. Módulo General 2018.

Tabla 1. Estructura de ingresos de los hogares en Galicia, período 2007-2017 (%) - Evolución

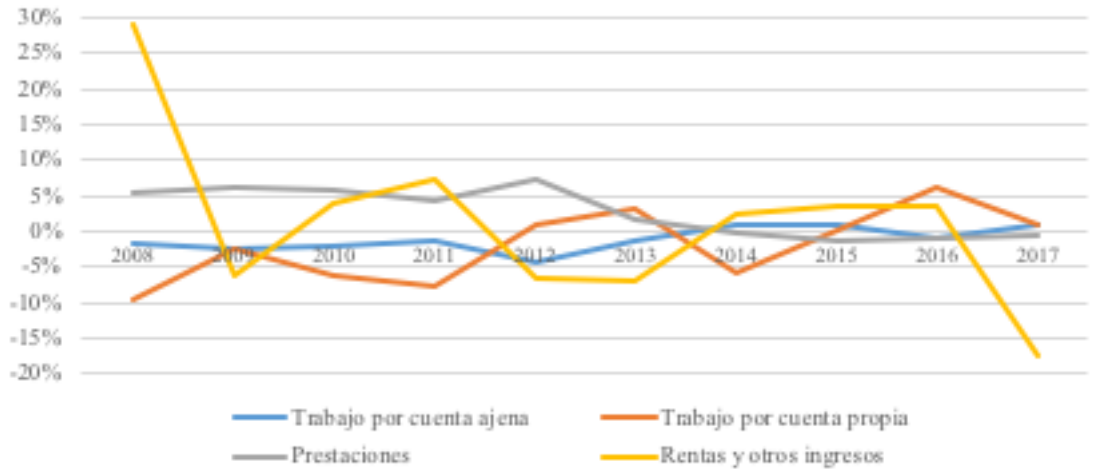
Galicia/año	Trabajo por cuenta ajena	Trabajo por cuenta propia	Prestaciones	Rentas y otros ingresos
2007	57,10	13,14	27,43	2,33
2008	56,19	11,87	28,93	3,01
2009	54,80	11,60	30,76	2,83
2010	53,68	10,88	32,50	2,94
2011	52,93	10,05	33,86	3,15
2012	50,58	10,16	36,31	2,95
2013	49,87	10,48	36,90	2,75
2014	50,43	9,87	36,87	2,82
2015	50,84	9,89	36,35	2,92
2016	50,47	10,49	36,02	3,02
2017	51,02	10,61	35,88	2,49

Fuente: Elaboración propia en base a datos IGE (datos a 31 de diciembre de 2017). Encuesta estructural de hogares. Módulo General 2018.

57,10% a 51,02%, en el mismo período. Las razones explicativas de esta evolución provienen de diferentes fuentes, algunas de tipo estructural y otras, coyuntural. Entre las primeras, la evolución demográfica juega un papel importante, mientras que las segundas están más relacionadas con la evolución de la economía y los efectos de la crisis económica en el mercado de trabajo.

Aunque el trabajo por cuenta ajena, parece haber mantenido una trayectoria más estable que otras fuentes de ingresos de los hogares en Galicia, soportando los tiempos de crisis con menores caídas en el empleo que el trabajo por cuenta ajena, un análisis detallado de esta evolución muestra importantes turbulencias, que difícilmente se pueden explicar mediante un patrón estable, especialmente si el análisis se efectúa en términos provinciales. Por este motivo, es preciso recurrir al análisis de los datos de variación anual, mostrados en la Tabla 2 y en la Figura 3 para percibir el detalle de dicha evolución, y constatar que el número de hogares que perciben ingresos del trabajo por cuenta propia ha caído entre 2007 y 2017 en un 10,6%, frente a disminuciones casi del doble (19,3%) en el número de hogares que perciben rentas del trabajo por cuenta ajena. Se puede resumir este apartado afirmando que los ingresos de los hogares gallegos proceden mayoritariamente del trabajo por cuenta ajena y que se detecta una tendencia creciente en la participación de las prestaciones como fuente de ingresos. En la Figura 2 se refleja la evolución de la estructura de los ingresos de los hogares en Galicia en el período 2007-2017, subrayando los aspectos comentados.

Figura 2. Variación atendiendo de los ingresos de los hogares en Galicia. (Cuenta propia y cuenta ajena %)

Fuente: elaboración propia en base a datos IGE. Encuesta estructural de hogares. Módulo de condiciones de trabajo 2016.

Evolución en el conjunto del período 2007-2017. Análisis provincial (tasas de variación)

El estudio de las dinámicas en el periodo 2007-2017 muestra que disminuyen los hogares que perciben ingresos del trabajo en favor de los que perciben ingresos provenientes de prestaciones y que el trabajo por cuenta propia cae casi en una quinta parte. En el período 20707-2017 la variación en la estructura de ingresos de los hogares se recoge en la Tabla 2 y en la Figura 3, mientras que en la Figura 4 se muestra que la proporción de hogares que perciben ingresos del trabajo, ya sea por cuenta propia o ajena, ha disminuido al tiempo que se observa un incremento considerable de las prestaciones. Esta tendencia es generalizada en todas las provincias gallegas. Únicamente se aprecian diferencias en la proporción de hogares que perciben rentas y otros ingresos, ya que mientras que en las provincias de Orense y Pontevedra han disminuido, ocurre lo contrario para A Coruña y Lugo.

En una perspectiva general de Galicia, el peso de los ingresos provenientes del trabajo ha disminuido un 12,26%, frente a los incrementos de los ingresos procedentes

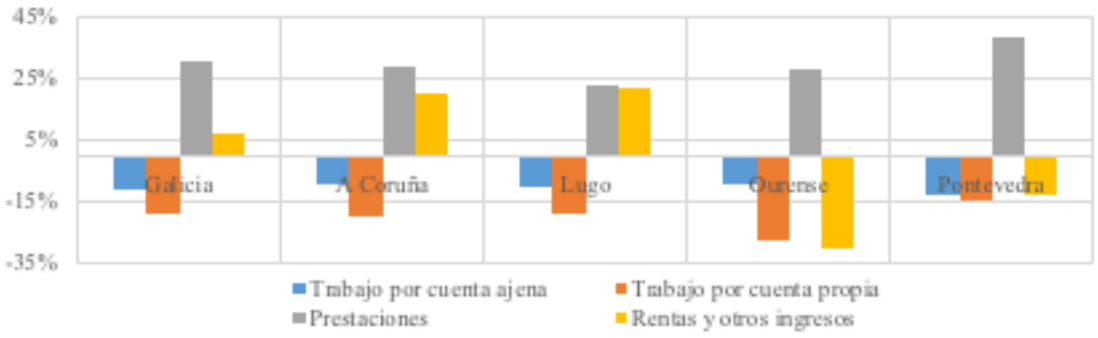
Tabla 2. Variación en la estructura de ingresos de los hogares (%). Galicia 2007-2017

Ingresos de los hogares	Galicia	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra
Trabajo por cuenta ajena	-10,6%	-9,5%	-10,1%	-9,6%	-12,9%
Trabajo por cuenta propia	-19,3%	-20,1%	-18,8%	-27,9%	-14,5%
Prestaciones	30,8%	29,0%	23,3%	28,1%	38,9%
Rentas y otros ingresos	6,9%	20,3%	21,9%	-30,0%	-13,0%

Fuente: Elaboración propia en base a datos IGE (datos a 31 de diciembre de 2017).

Fuente: elaboración propia en base a datos IGE. Encuesta estructural de hogares. Módulo General 2018.

Figura 3. Variación en la estructura de ingresos de los hogares (%). Galicia 2007-2017

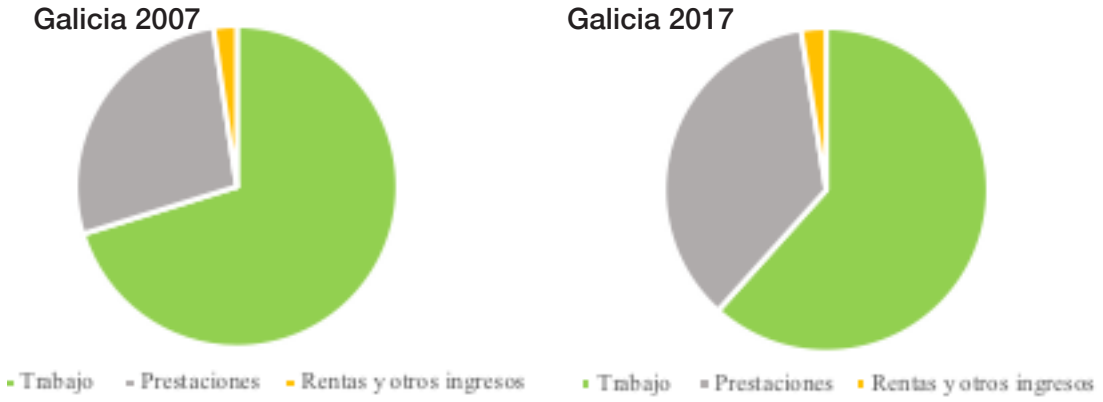
Fuente: Elaboración propia en base a datos IGE (datos a 31 de diciembre de 2017).

Fuente: elaboración propia en base a datos IGE. Encuesta estructural de hogares. Módulo General 2018.

de prestaciones y de rentas y otros, que han aumentado un 30,81% y un 6,87%, respectivamente (Tabla 2).

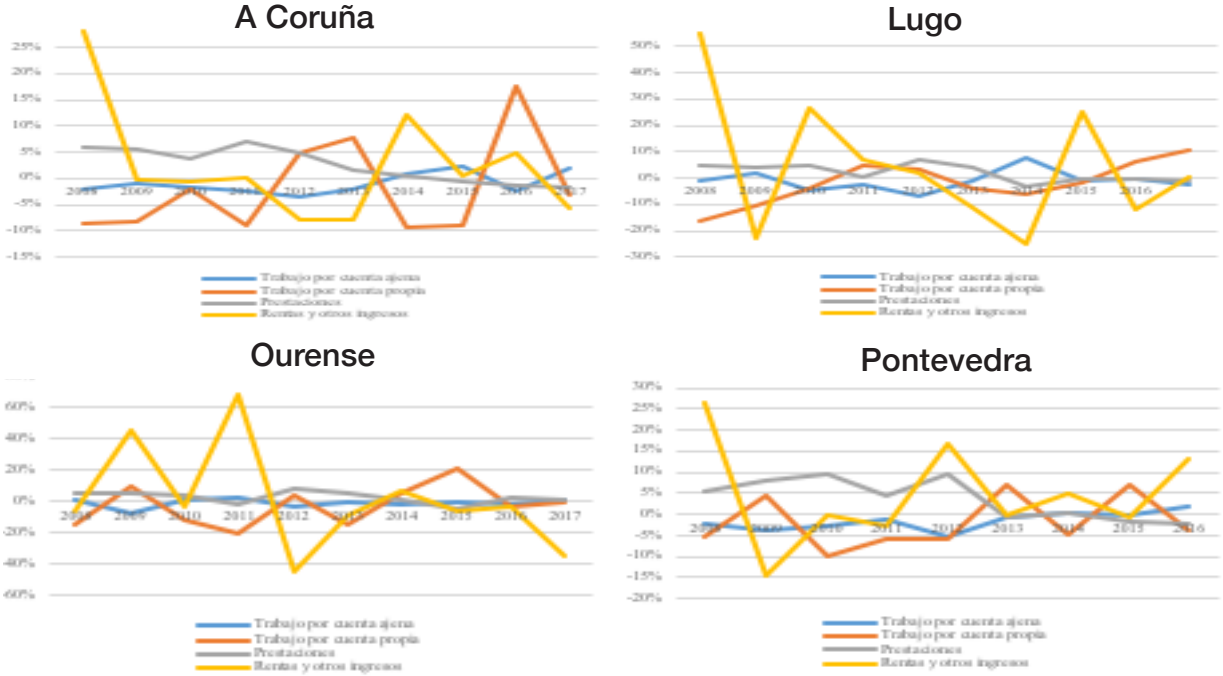
En una perspectiva provincial, la evolución en el período 2007-2017 se refleja en la Figura 5.

Figura 4. Estructura de ingresos de los hogares (%). Comparativa ingresos procedentes del trabajo/ ingresos procedentes de prestaciones, rentas y otros, 2007-2017.

Fuente: elaboración propia en base a datos IGE

Figura 5. Ingresos de los hogares en Galicia. Variación anual,(Cuenta propia y cuenta ajena) % . Período 2007-2017

Fuente: elaboración propia en base a datos IGE.
Encuesta estructural de hogares. Módulo de condiciones de trabajo 2016.

La localización del emprendimiento en Galicia: importancia de las zonas rurales y del sector primario

Una singularidad específica de Galicia es que la estructura de ingresos de los hogares gallegos en los principales ayuntamientos de la Comunidad Autónoma se recoge en la Tabla 3, donde los datos para las principales ciudades de Galicia son reveladores de la escasa incidencia del trabajo por cuenta propia.

Teniendo en cuenta que en 2017 el 10,6% de los hogares gallegos tienen ingresos provenientes del trabajo por cuenta propia (véase Tabla 1) y analizando los resultados conjuntamente con la información mostrada en la Tabla 3, se comprueba que ninguno de los ayuntamientos más importantes de Galicia llega a los valores promedios de la CCAA, lo que hace pensar que la mayor parte de los hogares que perciben ingresos del trabajo por cuenta propia se encuentran en la zonas municipales próximas a las ciudades, villas intermedias o zonas rurales, lo que aporta una cualidad interesante para el estudio del emprendimiento en Galicia.

Como síntesis de los datos analizados respecto a los ingresos de los hogares gallegos, se dibuja un mapa complejo, que sugiere la conveniencia de recurrir a múltiples factores e índole social y económica para explicarlo. Entre ellos se encuentran los derivados de la estructura poblacional, marcada por un alto grado de envejecimiento, lo que contribuye al incremento del apartado de prestaciones, que se ha visto reforzado por los efectos de la crisis económica, todavía reciente, que ha impactado sobre el desempleo y, por tanto, sobre las prestaciones recibidas.

Es preciso completar esta visión con el análisis de factores de tipo cualitativo y con las autopercepciones de los trabajadores, al objeto de tener una visión más completa. Para el estudio de estos factores se ha recurrido a la información proporcionada por el módulo específico de condiciones de trabajo, de la encuesta estructural de hogares del IGE, tanto en su módulo general, como en el relativo a las condiciones de trabajo.

Tabla 3. Estructura de ingresos de los hogares (%). Grandes ayuntamientos. Galicia. 2017

Concellos	Ferrol	A Coruña	Santiago de Compostela	Lugo	Ourense	Pontevedra	Vigo
	43,24	56,55	62,91	55,92	54,3	61,27	56,98
	6,59	7,79	10,51	9,36	7,98	7,48	8,33
	46,33	31,66	23,09	32,26	36,29	29,43	32,84
	3,83	4	3,49	2,46	1,43	1,82	1,84

Fuente: elaboración propia en base a datos IGE. Encuesta estructural de hogares. Módulo de condiciones de trabajo 2016.

Factores subyacentes de carácter cualitativo. Encuesta estructural de hogares en Galicia. Condiciones de trabajo.

Atendiendo a la situación percibida por los trabajadores en Galicia, el análisis de la satisfacción laboral puede ser un apoyo para interpretar la situación. En cuanto a la satisfacción en relación con el trabajo, se ha preguntado por los ítems recogidos en la Tabla 4. Se ha realizado un análisis comparativo en función del tipo de trabajo, por cuenta propia o ajena, mediante una comparación de medias para muestras independientes, analizando la igualdad o diferencia de varianzas entre los grupos, mediante el test de Levene y aplicando el correspondiente análisis a través de la t de student. Los resultados muestran diferencias estadísticamente significativas para todos los ítems señalados anteriormente, excepto para los relativos a condiciones de seguridad e higiene en el trabajo (satisfacción con las condiciones ambientales en las que realiza el trabajo -iluminación, temperatura, ruidos, espacio- y Satisfacción con las condiciones de seguridad y prevención de riesgos laborales).

Tabla 4. Comparativa general de los niveles de satisfacción de los empleados por cuenta propia y por cuenta ajena

Item de medida de satisfacción	(A)	(B)
Satisfacción con las tareas y actividades que realiza en el trabajo	√	√
Satisfacción con el ritmo y carga de trabajo a lo que está sometido	√	√
Satisfacción con el salario o ingresos del trabajo	√	√
Satisfacción con la estabilidad laboral	√	√
Satisfacción con el horario de trabajo	√	√
Satisfacción con la distancia/tiempo entre la vivienda y el centro de trabajo	√	---
Satisfacción con las condiciones ambientales en las que realiza el trabajo (iluminación, temperatura, ruidos, espacio…)	---	---
Satisfacción con las condiciones de seguridad y prevención de riesgos laborales	---	√
Satisfacción con las posibilidades de ascenso profesional	√	---
Satisfacción con las oportunidades de formación que le ofrece la empresa	√	---
Satisfacción con las medidas de conciliación familiar de las que dispone la empresa	√	---
Satisfacción con las ayudas sociales de la empresa (ayudas para la vivienda, transporte, estudios…)	√	---
Satisfacción con la relación con los compañeros de trabajo	√	---
Satisfacción con la relación con los superiores/jefes (trato, reconocimiento, atención a sus opiniones…)	√	---
Satisfacción general con el trabajo	√	√

Fuente: elaboración propia en base a datos IGE. Encuesta estructural de hogares. Módulo de condiciones de trabajo 2016.

Un esquema de los resultados obtenidos para esta comparativa se encuentra en la Tabla 4, en la que se resumen los resultados del estudio estadístico de comparación de medias, indicando donde están las diferencias estadísticamente significativas (A) y donde los valores de satisfacción percibida son mayores para los trabajadores por cuenta ajena (B), es decir, en la columna B se marcan los ítems para los que se obtienen valores medios más altos para los trabajadores por cuenta ajena. El símbolo √ en la columna (A) indica que los valores medios obtenidos para la satisfacción de los trabajadores por cuenta ajena son estadísticamente significativos y en la columna (B) que los valores medios de satisfacción son mayores para los trabajadores por cuenta ajena.

Una vez comprobadas las importantes diferencias entre trabajadores por cuenta propia y ajena, se completa este trabajo con algunas observaciones sobre dichas diferencias.

¿En qué zonas de Galicia hay más trabajadores por cuenta propia?

A la vista de los indicios de ruralidad en el

Tabla 5. Tabla de contingencia: Trabajo Autónomo / Actividad del establecimiento en el que se desarrolla el trabajo (clasificación CNAE-09)

Trabajo Autónomo y su relación con la actividad del establecimiento en el que se desarrolla el trabajo			Tipo de Trabajo (Autónomo o por cuenta ajena)		Total
			Cuenta ajena / Otros	Empresario/a Autónomo/a	
Actividad del establecimiento (clasificación CNAE-09)	Servicios	Recuento	4298	983	5281
		% dentro de Actividad del establecimiento	81,4%	18,6%	100,0%
		% dentro de Tipo de Trabajo	72,3%	54,5%	68,1%
		% del total	55,5%	12,7%	68,1%
	Construcción	Recuento	375	178	553
		% dentro de Actividad del establecimiento	67,8%	32,2%	100,0%
		% dentro de Tipo de Trabajo	6,3%	9,9%	7,1%
		% del total	4,8%	2,3%	7,1%
	Industria y energía	Recuento	1070	155	1225
		% dentro de Actividad del establecimiento	87,3%	12,7%	100,0%
		% dentro de Tipo de Trabajo	18,0%	8,6%	15,8%
		% del total	13,8%	2,0%	15,8%
	Agricultura, ganadería, silvicultura y pesca	Recuento	203	489	692
		% dentro de Actividad del establecimiento	29,3%	70,7%	100,0%
		% dentro de Tipo de Trabajo	3,4%	27,1%	8,9%
		% del total	2,6%	6,3%	8,9%
Total		Recuento	5946	1805	7751
		% dentro de Actividad del establecimiento	76,7%	23,3%	100,0%
		% dentro de Tipo de Trabajo	100,0%	100,0%	100,0%
		% del total	76,7%	23,3%	100,0%

Fuente: elaboración propia en base a datos IGE. Encuesta estructural de hogares. Módulo de condiciones de trabajo 2016.

emprendimiento, se ha procedido a analizar el módulo de condiciones de trabajo, en el que se dispone de información detallada, mucha de ella de tipo cualitativo con valoraciones subjetivas, en función de las percepciones individuales. En total han respondido a esta encuesta 7.751 personas, de las cuales 5.946 son trabajadores por cuenta ajena y 1.805 por cuenta propia.

El primer ítem que puede aportar información relevante al respecto de la ruralidad es el relacionado con la actividad realizada por la persona autónoma. En la Tabla 5 se muestra la tabla de contingencia considerando el establecimiento en el que se desarrolla el trabajo (conforme a la clasificación CNAE-09) en relación con el tipo de trabajo (por cuenta propia o por cuenta ajena).

El trabajo por cuenta propia representa el 23,3% de la muestra. Esta actividad se distribuye de forma muy heterogénea atendiendo al análisis sectorial. En servicios supone el 18,6% del total (el 81,4% restante lo realizan trabajadores por cuenta ajena), en construcción el 32,2% (el 67,8% restante lo realizan trabajadores por cuenta ajena), en industria y energía el 12,7% (el 87,3% restante lo realizan trabajadores por cuenta ajena) y en Agricultura, ganadería, silvicultura y pesca el 70,7% (el 29,3% restante lo realizan trabajadores por cuenta ajena). Estos datos explican la ruralidad del emprendimiento gallego. Conviene recordar que estos datos se refieren al número de actividades y no al monto económico de la actividad que desarrollan.

¿Cuáles son las razones para decidir trabajar por cuenta propia?: la importancia del negocio familiar y la falta de oportunidades de empleo

A la pregunta sobre los principales motivos que han llevado a la persona encuestada a tomar la decisión de trabajar por cuenta propia, las principales razones alegadas están relacionadas con la situación familiar y con el deterioro del mercado de trabajo (Tabla 6). Un tercio (32%) lo ha hecho para continuar con una empresa familiar o por tradición y la cuarta parte (25%) al no conseguir un empleo por cuenta ajena. Otra razón importante para el trabajo por cuenta propia es la ilusión por hacer algo propio (20%) o el aprovechamiento de una oportunidad de negocio (13%). La posibilidad de disponer de independencia y de flexibilidad laboral también se han mostrado como razones para emprender. Es resaltable el hecho de que sólo el 3% de las personas que trabajan por cuenta propia lo hacen ante la posibilidad de obtener mayores ingresos, siendo esta la última de las razones que impulsan a las personas hacia el trabajo autónomo.

A la hora de indicar cuales son las principales dificultades que encuentran para trabajar por cuenta propia, las mayoría señalan hacia las cargas fiscales (37%) como primer motivo, se-

Tabla 6. Motivo principal por el que decidió trabajar por cuenta propia

Razones que influyen en la decisión de trabajar por cuenta propia	Frecuencia	Porcentaje válido	Porcentaje acumulado
Tradición familiar, continuar con un negocio familiar	575	32%	32%
Falta de oportunidades atractivas de empleo	448	25%	57%
Ilusión por hacer algo propio	361	20%	77%
Se presentó una buena oportunidad de negocio	238	13%	90%
Independencia personal	88	5%	95%
Mayor flexibilidad en el horario de trabajo	48	3%	97%
Ingresos mayores	47	3%	100%
Total	1.805	100%	

Fuente: elaboración propia en base a datos IGE. Encuesta estructural de hogares. Módulo de condiciones de trabajo 2016.

guido de las fluctuaciones e inestabilidades en la demanda de sus productos o servicios o en los ingresos percibidos (períodos con pocos clientes, trabajo o ingresos) y, en tercer lugar, la falta de tiempo libre, ya sea por carga de trabajo o por dificultad para tener vacaciones o días libres. Las dificultades para obtener financiación también suponen una dificultad señalada como la más importante por el 9% de los emprendedores.

Satisfacción en el trabajo: análisis diferencial entre trabajo por cuenta propia y por cuenta ajena

Los datos ofrecidos por las estadísticas oficiales, clasifican la satisfacción en el trabajo en un rango de 0 a 10, donde 0 significa “nada satisfecho” y 10 “plenamente satisfecho”. En términos generales, los trabajadores en Galicia están satisfechos con el trabajo, ya que las respuestas por encima del valor medio (>5) superan el 80% (84,3%); sin embargo, las personas que trabajan por cuenta ajena muestran mayores niveles de satisfacción, porque el 86,60% de las respuestas superan los 5 puntos, mientras que para las personas que trabajan por cuenta propia los valores son del 76,70%. Un análisis con respecto a la moda, es decir, el valor que más se repite en las respuestas, indica que el valor más repetido entre los trabajadores por cuenta ajena es el correspondiente a 8 puntos, lo que sig-

nifica un alto nivel de satisfacción y es respondido por un 30% de los trabajadores. El siguiente valor por frecuencia de respuesta para este grupo es el 7 puntos, con un 24%, es decir que más de la mitad de las personas que trabajan por cuenta ajena están en "notablemente" satisfechos con su trabajo.

En cuanto a las personas que trabajan por cuenta propia, la moda de las respuestas se produce exactamente para los mismos niveles de satisfacción (8 y 7), pero el porcentaje de personas es 24% (nivel 8) y 20% (nivel 7), lo que no alcanza al 50%. Los datos analizados demuestran que los emprendedores están, en términos generales, menos satisfechos con su trabajo que los empleados por cuenta ajena.

Satisfacción con el horario de trabajo: análisis diferencial entre trabajo por cuenta propia y por cuenta ajena

En Galicia, las personas están satisfechas con su horario de trabajo (66% de puntuaciones superiores a 6) (Tabla 8), aunque los trabajadores por cuenta ajena lo están en mayor medida (71% de puntuaciones superiores a 6) que los trabajadores por cuenta propia (47% de puntuaciones superiores a 6), quienes no muestran esta satisfacción de forma tan clara. El valor que más se repite en las respuestas del grupo de trabajadores por cuenta ajena es el del nivel 8, indicando un alto nivel de satisfacción, pero para los emprendedores, este nivel baja hasta el 5, en el que coinciden casi la quinta parte de los integrantes de este grupo.

Satisfacción con el salario o los ingresos del trabajo: análisis diferencial entre trabajo por cuenta propia y por cuenta ajena

Los gallegos no se encuentran conformes con los salarios o ingresos percibidos por su trabajo. En general, sólo un tercio de las personas (34,3%) que responden a la encuesta se muestran de acuerdo con sus percepciones económicas (los que responden con puntuaciones iguales o superiores a 6). Este porcentaje se acerca al 40% para las personas que trabajan por cuenta ajena (39,5%) y solamente alcanza el 17,2% para quienes desenvuelven su actividad de forma autónoma. De modo complementario, atendiendo a las personas que manifiestan su insatisfacción (los que responden con puntuaciones menores de 5), se puede afirmar que casi el 30% de los trabajadores están insatisfechos (27,8%), si bien es casi la mitad de los autónomos o empresarios los que muestran esta insatisfacción (43,7%), frente a menos de la cuarta parte de los asalariados (23%).

Tabla 7. Tabla de contingencia tipo de trabajo (por cuenta ajena/propia) / Satisfacción general con el trabajo

El tipo de trabajo (por cuenta ajena/propia) y la satisfacción general con el trabajo		Satisfacción general con el trabajo					
		0	1	2	3	4	5
Por cuenta propia: Empresario/a - Autónomo/a	Recuento	20	6	24	38	68	267
	% dentro de Actividad del establecimiento	1,1%	0,3%	1,3%	2,1%	3,8%	14,8%
	% dentro de Tipo de Trabajo	33,3%	46,2%	32,0%	34,9%	35,2%	34,7%
	% del total	0,3%	0,1%	0,3%	0,5%	0,9%	3,4%
Cuenta ajena / Otros	Recuento	40	7	51	71	125	503
	% dentro de Actividad del establecimiento	0,7%	0,1%	0,9%	1,2%	2,1%	8,5%
	% dentro de Tipo de Trabajo	66,7%	53,8%	68,0%	65,1%	64,8%	65,3%
	% del total	0,5%	0,1%	0,7%	0,9%	1,6%	6,5%
Total	Recuento	60	13	75	109	193	770
	% dentro de Actividad del establecimiento	0,8%	0,2%	1,0%	1,4%	2,5%	9,9%
	% dentro de Tipo de Trabajo	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% del total	0,8%	0,2%	1,0%	1,4%	2,5%	9,9%

El tipo de trabajo (por cuenta ajena/propia) y la satisfacción general con el trabajo		Satisfacción general con el trabajo					Total
		6	7	8	9	10	
Por cuenta propia: Empresario/a - Autónomo/a	Recuento	297	366	433	160	126	1805
	% dentro de Actividad del establecimiento	16,5%	20,3%	24,0%	8,9%	7,0%	100,0%
	% dentro de Tipo de Trabajo	28,2%	20,3%	19,5%	18,3%	21,4%	23,3%
	% del total	3,8%	4,7%	5,6%	2,1%	1,6%	23,3%
Cuenta ajena / Otros	Recuento	756	1435	1784	712	462	5946
	% dentro de Actividad del establecimiento	12,7%	24,1%	30,0%	12,0%	7,8%	100,0%
	% dentro de Tipo de Trabajo	71,8%	79,7%	80,5%	81,7%	78,6%	76,7%
	% del total	9,8%	18,5%	23,0%	9,2%	6,0%	76,7%
Total	Recuento	1053	1801	2217	872	588	7751
	% dentro de Actividad del establecimiento	13,6%	23,2%	28,6%	11,3%	7,6%	100,0%
	% dentro de Tipo de Trabajo	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% del total	13,6%	23,2%	28,6%	11,3%	7,6%	100,0%

Tabla 8. Tabla de contingencia tipo de trabajo (por cuenta ajena/propia) / Satisfacción con el horario de trabajo

El tipo de trabajo (por cuenta ajena/propia) y la satisfacción con el horario de trabajo		Satisfacción con el horario de trabajo					
		0	1	2	3	4	5
Por cuenta propia: Empresario/a - Autónomo/a	Recuento	103	57	120	159	161	355
	% dentro de Actividad del establecimiento	5,7%	3,2%	6,6%	8,8%	8,9%	19,7%
	% dentro de Tipo de Trabajo	39,3%	46,0%	44,4%	47,7%	35,1%	29,7%
	% del total	1,3%	0,7%	1,5%	2,1%	2,1%	4,6%
Cuenta ajena / Otros	Recuento	159	67	150	174	298	841
	% dentro de Actividad del establecimiento	2,7%	1,1%	2,5%	2,9%	5,0%	14,1%
	% dentro de Tipo de Trabajo	60,7%	54,0%	55,6%	52,3%	64,9%	70,3%
	% del total	2,1%	0,9%	1,9%	2,2%	3,8%	10,9%
Total	Recuento	262	124	270	333	459	1196
	% dentro de Actividad del establecimiento	3,4%	1,6%	3,5%	4,3%	5,9%	15,4%
	% dentro de Tipo de Trabajo	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% del total	3,4%	1,6%	3,5%	4,3%	5,9%	15,4%

El tipo de trabajo (por cuenta ajena/propia) y la satisfacción con el horario de trabajo		Satisfacción con el horario de trabajo					Total
		6	7	8	9	10	
Por cuenta propia: Empresario/a - Autónomo/a	Recuento	264	269	188	74	55	1805
	% dentro de Actividad del establecimiento	14,6%	14,9%	10,4%	4,1%	3,0%	100,0%
	% dentro de Tipo de Trabajo	26,3%	20,8%	13,6%	10,1%	7,8%	23,3%
	% del total	3,4%	3,5%	2,4%	1,0%	0,7%	23,3%
Cuenta ajena / Otros	Recuento	739	1023	1190	657	648	5946
	% dentro de Actividad del establecimiento	12,4%	17,2%	20,0%	11,0%	10,9%	100,0%
	% dentro de Tipo de Trabajo	73,7%	79,2%	86,4%	89,9%	92,2%	76,7%
	% del total	9,5%	13,2%	15,4%	8,5%	8,4%	76,7%
Total	Recuento	1003	1292	1378	731	703	7751
	% dentro de Actividad del establecimiento	12,9%	16,7%	17,8%	9,4%	9,1%	100,0%
	% dentro de Tipo de Trabajo	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% del total	12,9%	16,7%	17,8%	9,4%	9,1%	100,0%

Tabla 9. Tabla de contingencia tipo de trabajo (por cuenta ajena/propia) / Satisfacción con el salario o ingresos percibidos

El tipo de trabajo (por cuenta ajena/propia) y la satisfacción con el salario o ingresos percibidos		Satisfacción con los ingresos percibidos					
		0	1	2	3	4	5
Por cuenta propia: Empresario/a - Autónomo/a	Recuento	150	54	165	210	210	420
	% dentro de Actividad del establecimiento	8,3%	3,0%	9,1%	11,6%	11,6%	23,3%
	% dentro de Tipo de Trabajo	45,0%	41,5%	44,8%	36,6%	28,0%	25,7%
	% del total	1,9%	,7%	2,1%	2,7%	2,7%	5,4%
Cuenta ajena / Otros	Recuento	183	76	203	364	540	1213
	% dentro de Actividad del establecimiento	3,1%	1,3%	3,4%	6,1%	9,1%	20,4%
	% dentro de Tipo de Trabajo	55,0%	58,5%	55,2%	63,4%	72,0%	74,3%
	% del total	2,4%	1,0%	2,6%	4,7%	7,0%	15,6%
Total	Recuento	333	130	368	574	750	1633
	% dentro de Actividad del establecimiento	4,3%	1,7%	4,7%	7,4%	9,7%	21,1%
	% dentro de Tipo de Trabajo	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% del total	4,3%	1,7%	4,7%	7,4%	9,7%	21,1%

El tipo de trabajo (por cuenta ajena/propia) y la satisfacción con el salario o ingresos percibidos		Satisfacción con los ingresos percibidos					Total
		6	7	8	9	10	
Por cuenta propia: Empresario/a - Autónomo/a	Recuento	286	146	114	33	17	1805
	% dentro de Actividad del establecimiento	15,8%	8,1%	6,3%	1,8%	,9%	100,0%
	% dentro de Tipo de Trabajo	21,9%	12,3%	12,2%	10,4%	7,7%	23,3%
	% del total	3,7%	1,9%	1,5%	,4%	,2%	23,3%
Cuenta ajena / Otros	Recuento	1017	1045	819	283	203	5946
	% dentro de Actividad del establecimiento	17,1%	17,6%	13,8%	4,8%	3,4%	100,0%
	% dentro de Tipo de Trabajo	78,1%	87,7%	87,8%	89,6%	92,3%	76,7%
	% del total	13,1%	13,5%	10,6%	3,7%	2,6%	76,7%
Total	Recuento	1303	1191	933	316	220	7751
	% dentro de Actividad del establecimiento	16,8%	15,4%	12,0%	4,1%	2,8%	100,0%
	% dentro de Tipo de Trabajo	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% del total	16,8%	15,4%	12,0%	4,1%	2,8%	100,0%

CONCLUSIÓN

La actividad laboral por cuenta ajena en Galicia muestra una localización alejada de los centros urbanos y se focaliza en el sector primario. Por otra parte, desde un punto de vista del bienestar laboral, se puede afirmar, en términos generales, que las personas que trabajan por cuenta propia en Galicia no alcanzan los niveles de satisfacción mostrados por quienes trabajan por cuenta ajena.

Dada la importancia del emprendimiento para el desarrollo económico, es conveniente profundizar en el estudio de los factores subyacentes para comprender el detalle de la situación en Galicia y buscar mecanismos de mejora de la situación, tanto en la distribución sectorial como geográfica, mediante la búsqueda de políticas adecuadas para el fomento de un emprendimiento que impulse la internacionalización y la competitividad internacional en el contexto de la sociedad de la información y del desarrollo sostenible.

www.foroeconomicodegalicia.es

O Foro Económico de Galicia é unha plataforma de transferencia de coñecemento en materia económica dende as empresas e universidades galegas á sociedade e aos espazos de decisión pública. O Foro integra a profesores e investigadores, empresarios e directivos representativos dos diferentes sectores e áreas de Galicia, e xornalistas galegos de referencia.

SOCIOS

ABANCA

ASOCIACION GALLEGA
DE LA EMPRESA FAMILIAR

Casal de Armán

civisglobal
construimos entorno

COREN

CRTVG
CORPORACIÓN
RADIO E TELEVISIÓN
DE GALICIA

Naturgy

Cuidamos personas en buena compañía
geriatros - SARquavitae

HIJOS DE RIVERA, S.L.
CORPORACIÓN

Hierros
AÑÓN, S.A.

INVERAVANTE

JEALSA

MAPFRE

Grupo Nogar

PÉREZ RUMBAO

ReVi

Rodiñas

Rodman

CONSORCIO
ZONA FRANCA
VIGO

Grupo de investigación GEN
Universidad de Vigo

ABANCA